

5068

VINERI 19 OCTOMBRIE 2001 • ANUL LI NR. 42

FOAIA românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

Președintele Ungariei printre românii din Giula

Cu mare întârziere, dar nu cu indiferență

O casă-muzeu fără gazdă

CALENDAR ORTODOX

- 22 octombrie, luni – Sf. Averchie, Episcopul Ierapolei; Sfinții 7 tineri din Efes.
 23 octombrie, marți – † Sf. Mc. și Ap. Iacov, ruda Domnului; Sf. Ignatie patriarhul Constantinopolului.
 24 octombrie, miercuri – Sf. Mare Mc. Areta; Sf. Mc. Valentin și Sevastiana.
 25 octombrie, joi – Sf. Mc. Marcian, Martirie și Anastasie; Sf. Tavita.
 26 octombrie, vineri – † Sf. Mare Mc. Dimitrie, Izvorătorul de Mir.
 27 octombrie, sâmbătă – † Cuv. Dimitrie cel Nou din Basarabi; Sf. Mc. Nestor.
 28 octombrie, duminică – Sf. Mc. Terentie și Neonila, soția lui și cei șapte copii ai lor; Cuv. Firmilian. Duminica a 24-a după Rusalii (Învierea fiicei lui Iair).

AGENDĂ

22 octombrie

1811 – s-a născut *Liszt Ferenc*, compozitor și pianist maghiar.

23 octombrie

1861 – la Sibiu, în urma petiției a 176 de intelectuali, se înființează *Asociațiunea Transilvană pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român (ASTRA)*. Statutele, elaborate de Timotei Cipariu, George Barițiu și Ion Pușcariu, prevedeau ca scopuri ale societății: propagarea cunoștințelor științifice, încurajarea literaturii și artelor, culegerea folclorului, elaborarea unei istorii a Transilvaniei.

24 octombrie

1818 – se naște, la Iași, *Dimitrie Gusti*, poet, traducător de fabule, autor de manuale didactice, conducător al ziarului „Zimbul”.

1863 – a murit poetul *Andrei Mureșanu*. Poezia lui cu titlul *Un răsunet* a devenit marșul revoluționarilor ardeleni de la 1848.

25 octombrie

1825 – s-a născut *Johann Strauss*, compozitor austriac. Familia lui a jucat un rol foarte important în viața muzicală a Vienei. El este cel mai renumit compozitor de valsuri.

1858 – s-a născut la Otlaca (azi Grânceri, România) *Zenobia Drăgan*, soția lui Ștefan Rusu, amândoi citorii bisericii ortodoxe din Otlaca-Pustă.

1921 – s-a născut *Mihai I.*, rege al României între anii 1927–1930 și 1940–1947.

26 octombrie

1673 – s-a născut *Dimitrie Cantemir*, enciclopedist român și savant cu faimă europeană, autor de lucrări redactate mai ales în latină, dar și în limba română. Din 1710 este domn al Moldovei.

27 octombrie

1682 – Mitropolitul Dosoftei tipărește, la Iași, în patru volume, „*Viața și petrecerea sfinților*”, culegere de hagiografii, după izvoare bizantine și slave.

28 octombrie

1688 – moare *Șerban Cantacuzino*, domn al Țării Românești între anii 1678–1688. Tot în această zi începe domnia lui *Constantin Brâncoveanu* în Țara Românească (1688–1714).

1886 – *Statuia Libertății*, un cadou din partea Franței, proiectată de Auguste Bartholdi, a fost oferită președintelui Grover Cleveland.

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Pe copertă: Președintele Ungariei, Mádl Ferenc, întâmpinat în poarta Centrului Cultural Român, de directorul Ion Budai (dreapta) (Fotografie de Rita Ruja)

La Budapesta se reiau tratativele
întrerupte la București

La încheierea ediției am aflat despre reluarea, la acest sfârșit de săptămână, a tratativelor interguvernamentale româno-maghiare la nivelul subcomisiei mixte pentru problemele minorităților. Cu două săptămîni în urmă, la București, convorbirile au ajuns pînă la ultima fază, lipsind doar semnarea protocolului comun. Acum este așteptat pentru 19 octombrie, la Budapesta, secretarul de stat al Ministerului ro-

mân de Externe *Cristian Diaconescu*, pentru definitivarea documentelor. Privitor la românii din Ungaria nu au rămas probleme neconvenite pe parcursul tratativelor anterioare. Se așteaptă ca acum comisia mixtă să facă propuneri concrete ambelor guverne, în vederea rezolvării anumitor probleme privitoare la minoritățile din cele două țări. Legat de românii din Ungaria se solicită examinarea procedurii alege-

rii autoguvernărilor românești atât la nivel local, cît și pe țară, respectiv reprezentarea în Parlament, precum asigurarea fondurilor bugetare necesare pentru asigurarea cheltuielilor de funcționare a școlilor românești, a Institutului de Cercetări, a Uniunii Culturale, a săptămînalului „Foaia românească” și a lucrărilor de renovare de la bisericile ortodoxe române.

-iova-

Prietenia românilor din Ciaba și Beiuș continuă

Dare de seamă despre evenimentele realizate în perioada trecută; evaluarea Zilei Culturale a Românilor din Ungaria; pregătiri pentru „Festivalul Cîrnaților” și pregătirea forumului cetățenesc. Acestea au fost punctele de pe ordinea zilei pe care membrii Autoguvernării Românești din Bichișciaba le-au dezbătut la ședința din joia trecută, 11 octombrie. În primul punct de discuție, președintele *Gheorghe Gros* a raportat despre vizita autoguvernării la Odorheiu Secuiesc, oraș înfrățit cu Bichișciaba. Din cele spuse de domnul Gros am aflat că vizita a fost o întâlnire între oamenii de afaceri din Ungaria și România, asemănătoare cu cea organizată în Ungaria, cu ocazia Csaba Expo-ului.

La următorul capitol, *Eva Ruja Bányai* a vorbit despre reușita Zilei Culturale a Românilor din Ungaria, accentuînd că programul a fost bine realizat, spectacolele au reușit bine, participanții au fost mulțumiți. Doamna Bányai a mai menționat că critici au primit

numai din partea săptămînalului Foaia românească.

Al treilea punct de pe ordinea de zi a prevăzut pregătirile pentru „Festivalul Cîrnaților” din Bichișciaba, care se va desfășura în perioada 20–23 octombrie. În ziua de 22 octombrie va participa la această întâlnire și echipa românilor din Ciaba, respectiv o echipă din Beiuș. După concurs, românii se vor aduna la o masă comună, unde va fi invitată și tînăra povestitoare Adriana Martin, din

Micherechi. Autoguvernarea se pregătește și pentru un forum cetățenesc, planificat pentru luna noiembrie. Aici sînt așteptați toți cei care au vreo problemă, observații legate de minoritatea română.

La sfîrșitul ședinței, la capitolul „diverse” s-a amintit că Autoguvernarea Românească din Bichișciaba a participat cu succes la un concurs, unde a obținut 200 mii de forinți pentru emisiunile în limba română de la Csaba TV. **R. Ruja**

La mulți ani!

Ioan Ruja s-a născut la Micherechi în orele izbucnirii revoluției din 23 octombrie 1956. După o copilărie plină de griji, a terminat Liceul Românesc, iar apoi Universitatea Eötvös Loránd din Budapesta, devenind specialist în etnografie. Fiind atras de lumea imaginilor, s-a înscris și la Institutul de Artă Cinematografică din București. După absolvirea acestuia, scurt timp a lucrat ca operator la Studioul din Seghedin al Televiziunii Maghiare, contribuind cu filme valoroase și la munca redacției în limba română. Firea lui neliniștită, care uneori se putea compara cu vremurile tulburi în care s-a născut, l-a făcut să plece în Canada. Peste cîțiva ani s-a întors pe Bătrînul Continent și s-a stabilit cu familia la București. Este căsătorit, are doi copii și se pare că timpul l-a mai potolit puțin. Trăiește o viață consolidată și lucrează la televiziunea comercială ProTV. Îi dorim sănătate, multe satisfacții și succese profesionale și ne dorim ca să revină mai des printre noi.

La 25 octombrie, primul consilier al Ambasadei României de la Budapesta împlinește 45 de ani. *Nicolae Pahonea* este diplomat de carieră, originar pe de plaiurile apropiate nouă. Fiind din Salonta, aparține diplomaților români care prin afecțiune, dar mai ales prin experiențele sale anterioare a reușit să ne înțeleagă și să ajungă aproape de sufletele și problemele speciale ale românilor din Ungaria. Dorim domnului Pahonea încă mulți ani frumoși în mijlocul nostru!

Schimbarea
orarului

S-a schimbat orarul de la punctul de trecere de la Cenad – Kiszombor. Din această lună, traficul de călători prin Punctul de Control și Trecere a Frontierei Cenad – Kiszombor se desfășoară între orele 8.00 și 16.00 (ora Ungariei), pînă în data de 30 aprilie 2002. **I. K.**

Președintele Ungariei printre românii din Giula

Miercuria și joia trecută, la 10-11 octombrie, președintele Ungariei **Mádl Ferenc** a efectuat o vizită de două zile în județul Bichiș. La Giula s-a întâlnit cu reprezentanții politici și religioși ai comunității românești și a vizitat Centrul Cultural Român. În cele aproape trei ore, petrecute printre românii din oraș, șeful statului a aflat despre situația actuală și despre doleanțele minorității noastre.

După un scurt popas la Szarvas, Mádl Ferenc a sosit la Centrul Cultural Român din Giula, unde l-au așteptat deja elevii școlii generale și ai liceului, respectiv directorul și profesorii, primindu-l cu un călduros „La mulți ani!”. Șeful statului ungar a avut ocazia să urmărească un program cultural, compus din cîntece și dansuri românești, oferit de școlarii români și de co-

cu elevii, dar programul fiind foarte încărcat, aceasta nu s-a mai putut realiza.

— *Din păcate, din cauza timpului scurt, nu s-a mai putut desfășura dialogul plănuț, — am aflat de la directorul Ion Budai. — În faza organizării acestei întâlniri, am fost informați că elevii vor avea ocazia să și pună președintelui țării niște întrebări. Școlarii noștri s-au pregătit foarte mult pentru această ocazie. A fost*

La sediul ATRU

tre alții, de președintele Traian Creta și de vicarul episcopal Pavel Ardelean.

Președintele ATRU a ținut un scurt discurs informativ despre situația actuală a românilor din Ungaria, în special despre problemele financiare din învățămîntul nostru.

— *Domnul președinte ne-a promis că școlile românești vor primi și în viitor subvențiile necesare — ne-a declarat după întâlnire Traian Creta. — L-am mai informat că pentru noi este foarte important ce se discută, despre ce se hotărăște în Parlamentul de la Budapesta. Tocmai de aceea considerăm că ar trebuie să se rezolve cît mai urgent reprezentanța minorităților în parlament. Sper ca măcar după 2002 să se discute mai serios despre asta.*

Reprezentantul Bisericii Ortodoxe l-a informat pe președinte despre viața religioasă a românilor de aici, solicitînd ajutor bănesc pen-

tru două mari investiții: renovările de la Catedrala Sf. Nicolae din Giula și reconstrucțiile de la biserica ortodoxă română din Curtea Gojdu.

După încheierea întîlnirii de la sediul ATRU, Mádl Ferenc a dat un scurt interviu și presei românești din Ungaria, apreciînd vizita cu următoarele cuvinte:

— Am aflat de la conducătorii minorității române că atît în domeniul învățămîntului, cît și în cel al funcționării autogovernărilor, experiențele sînt pozitive. Ei au însă și anumite revendicări. De pildă, m-au întrebat ce șanse văd pentru reprezentarea lor în parlament, cum s-ar putea sprijini mai eficient instituțiile autogovernărilor sau cum s-ar putea întări discriminarea pozitivă. Pot să afirm că nu sînt probleme mari. Cred că împărțirea surselor financiare este cea mai acută problemă. Înțelepciunea politică și buna intenție este generală.

Președintele Mádl, la încheierea vizitei la românii din Giula, a constatat ca semn pozitiv faptul că „minoritățile sînt gata să lupte pentru interesele lor atît pe plan local cît și pe plan general”.

E. Iova — A. Becan

Pe elevii noștri i-ar fi interesat

Iată cîteva întrebări cu care elevii Liceului Bălcescu s-au pregătit pentru întîlnirea cu președintele Ungariei:

■ De cîți ani lucrați în Parlament și ce experiențe plăcute ați avut în legătură cu aceasta? (Robert Zsigmond 10/a).

■ Cu ce sentimente vă apropiați de cultura românească? (Anikó Gál 12).

■ După părerea Dvs. cînd va intra țara noastră în Uniunea Europeană? Contraatacul SUA asupra Afganistanului va influența oare acest proces? (Zoltan Bakta 12).

■ Ce ar trebui să facem noi, tinerii, să fim primiți cît mai repede în Uniunea Europeană? (Vasile Balogh 12).

rul „Pro musica” din Giula. După programul de aproape o oră, președintele țării a avut ocazia să retrăiască un moment nostalgic: a stat la coadă la cantină, împreună cu tineretul școlar. Inițial era plănuț și o discuție

un moment important pentru noi toți.

După masa de prînz, luată în comun cu elevii români, președintele a vizitat Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria, unde a fost întîmpinat, prin-

„Gărgăunii dragostei” la Giula, Seghedin, Bătania și Micherechi

Comedia lui Iosif Vulcan, cu titlul „Gărgăunii dragostei”, va fi prezentată la acest sfîrșit de săptămână în patru localități populate și de români. Tinerii actori ai Teatrului de Stat din Oradea vor interpreta piesa lui Vulcan, în regia lui Eugen Țugulea, în următoarele locuri: vineri, 19 octombrie 2001, de la ora 11.00, la Centrul cultural român din Giula; aceeași zi, ora 17.00, Seghedin, Catedra de Ro-

mână a Institutului Pedagogic; sîmbătă, 20 octombrie, ora 11.00, Clubul românesc din Bătania; seara de la ora 18.00, la Biblioteca din Micherechi. Prezentarea creației lui Iosif Vulcan face parte din șirul manifestărilor organizate de Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, cu ocazia aniversării a 160 de ani de la nașterea marelui om de cultură bihorean.

Șt. Frățean

Printre profesorii români

Simpozion bilingv la Budapesta

Uniunea Scriitorilor Maghiari și Asociația Română din Budapesta organizează, în ziua de 19 octombrie 2001, un simpozion bilingv pe tema: Iosif Vulcan și revista „Familia” la Budapesta (1865–1880).

Întîlnirea, care va avea loc la clubul Uniunii Scriitorilor Maghiari (Budapesta, VI. str. Bajza nr. 18., et. I.) va începe la ora 16.00, cu cuvîntul de salut al organizatorului, Vasile Roxin, care va vorbi și despre primirea revistei „Familia” în cercul românilor din Ungaria, respectiv va prezenta serialul de programe intitulat „Toamna Culturală Română Budapestană”. Oaspeții simpozionului vor fi

dr. Constantin Mălinaș, redactorul șef al revistei orădene „Familia română”, dr. prof. univ. Blaga Mihoc, directorul Muzeului memorial „Iosif Vulcan” și Ioan Mol-

dovan, redactorul șef al revistei „Familia” de la Oradea. Simpozionul se va încheia cu un scurt concert din compoziții de George Enescu și Bartók Béla. -va-

Stimați susținători!

Vă mulțumim că ne-ați sprijinit, oferind 1% din impozitul personal pe anul 2000 fundației noastre. Din raportul informativ întocmit de Direcțiunea de control financiar și impozit, APEH, din județul Bichiș reiese că prin generozitatea Dumneavoastră, a susținătorilor, în anul trecut au fost transferați pe contul Fundației noastre 60.426,-ft.

Acest fond, împreună cu banii proveniți de la susținători din impozitul personal din acest an, va fi folosit, la rugămintea școlii și prin decizia curatorului, pentru o excursie de studii și de exersare a limbii materne de cîteva zile în România, în luna mai a anului 2002.

Sperînd că ne veți sprijini și în anul viitor, Vă mulțumim:

Curatorul Fundației „Pentru îngrijirea limbii române”, Chitighaz

Primari din județele Bichiș și Arad despre învățământul minoritar

În 1996 s-a ivit pentru prima dată ideea de a organiza o întâlnire a primarilor români din localitățile limitrofe. Întrevederea primarilor din județele, Bichiș și Arad a devenit de atunci o tradiție, deoarece în anul acesta s-a organizat pentru a 12-a oară. Această întâlnire

despre care nu am crezut la început că vor fi atât de roditoare, am vrut să ajutăm cunoașterea reciprocă a oamenilor care trăiesc în localitățile învecinate. La fiecare întâlnire dezbatem o temă legată de administrație. Am mai discutat despre pregătirea bugetului, despre sprijinirea progra-

Cresta, președintele ATRU a vorbit despre colaborarea fructuoasă cu Inspectoratul Școlar din Arad.

În cursul zilei au ținut prelegeri despre funcționarea și realizarea învățământului minoritar Mihai Căncse, notar adjunct la Auto guvernarea din Chitighaz,

re a avut loc la Chitighaz, vinerea trecută, la 12 octombrie, la care au putut face cunoștință primari din 13 localități din județul Arad și 12 din județul Bichiș.

De la secretarul Comisiei pentru Minorități Naționale și Etnice a Adunării Generale din județul Bichiș, Hevesi József, am aflat că deja de 20-25 de ani există relații culturale și protocolare strânse între aceste județe.

— În fiecare an încercăm să adunăm măcar de două ori primarii localităților limitrofe, odată în România, iar altă dată aici, în Ungaria, în județul Bichiș. Prin aceste programe,

melor culturale în cadrul localităților, iar pentru anul acesta s-a propus problema învățământului minoritar. Am invitat conferențieri care sînt reprezentanți renumiți ai domeniului.

Programul de la Chitighaz a fost deschis de președintele Autogovernării Românești din localitate Alexandru Finna și de primarul Gheorghe Gulyás. Apoi au luat cuvîntul dr. Jeszenszky Géza, vicepreședintele Adunării Generale din Bichiș, care a accentuat întărirea relațiilor bilaterale dintre România și Ungaria. Omologul său din Arad, Claudiu Cristea, a apreciat posibilitatea colaborării în tema învățământului, iar Traian

Florica Santău, directoarea Școlii generale românești din Chitighaz, dr. Maria Gurzău Czeglédi, specialistă la Centrul Județean de Dezvoltare Umană și Informatică, Iulia Olteanu, directoarea Școlii generale române din Bătania, Mihai Matecovic, colaborator al Inspectoratului Școlar din Arad. Programul zilei nu a fost limitat doar la sala de conferințe, deoarece participanții au vizitat și principalele instituții ale localității: școala generală și grădinița română, casa-muzeu, hala sportivă, casa de cultură, biserica ortodoxă și cea baptistă, respectiv sediul autogovernării românești. Rita Ruja

Almanah 2000

Iată, publicația Societății Culturale a Românilor din Budapesta a ajuns la cea de-a 4-a ediție. Noutatea editorială se mulțumește iarăși — și în primul rînd — colectivului redacțional, format din dr. Maria Berényi, Cornelia Nemeș și Caterina Tiritean, precum și fondurile primite din partea Fundației Publice pentru Minorități Naționale și Etnice, din partea Ministerului Patrimoniului Culturii Naționale, a Fundației Humanitas Civitatis și Autogovernării mino-

ritare române din sectorul II al Capitalei. Confesiunea de credință din prefață este urmată fidel prin cuprinsul celor 200 de pagini. În economia almanahului bilingv se pot citi în rezumat circumstanțele scandaloase ale alegerilor pentru autogovernările românești din Capitală, despre cele mai însemnate programe ale Societății, despre sărbătorile bisericesti apoi, cîteva scrieri cins-

tesc memoria lui Mihai Eminescu. Cel mai atractiv și documentat capitol se pare cel care călăuzește cititorul *Pe urme românești din Budapesta*. Este o dovadă grăitoare a rolului spiritual și cultural pe care înaintașii români l-au avut în edificarea capitalei Ungariei. Dincolo de cîteva stîngăcii redacționale și mici greșeli stilistice și de limbă, volumul, prin conținutul său variat și bogat, asigură lectură interesantă și informații valoroase. E. Illyés

La Strasbourg s-a discutat și despre românii din Ungaria

**Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei solicită
Ungariei să-și modifice atitudinea față de minorități**

La ultima sa reuniune din săptămîna trecută, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat Recomandarea 2001. Documentul solicită Ungariei să-și modifice atitudinea față de minoritățile naționale a căror limbă și tradiție sînt adesea neglijate de autoritățile de la Budapesta, preocupate mai mult să impună un statut privilegiat maghiarilor care trăiesc în țările vecine. Președintele Comisiei de politică externă a Senatului României, Gheorghe Prisăcaru, care este și membru în delegația parlamentară română a Consiliului Europei, a comentat conținutul rezoluției Consiliului de miniștri într-un interviu pentru postul Radio România Actualități.

Gheorghe Prisăcaru: Aceste recomandări au fost elaborate pe baza evaluării unui comitet de experți privind modul de aplicare a Cartei Europene a Limbilor Regionale sau Minoritare, și aceasta pentru că, după cum bine se știe, Consiliul Europei urmărește nu doar elaborarea de documente, dar și modul în care acestea sînt puse în aplicare de către statele membre. Evident, obligația de respectare a documentelor este cu atît mai mare pentru o țară care a semnat și ratificat asemenea convenții și documente.

Reporter: De ce ați considerat interesantă această hotărîre a Comitetului de Miniștri?

Gheorghe Prisăcaru: Să vedeți ce cuprinde această recomandare. În primul rînd, se cere Ungariei să-și elaboreze o politică de dezvoltare a limbii țigănești cu scopul de a facilita folosirea acesteia în viața publică și în educație. Această limbă este dată, de exemplu, printre limbile minoritare. Se cere apoi dezvoltarea infrastructurii instituționale pentru învățarea limbilor minoritare, a posibilităților pentru educație bilingvă, precum și asigurarea pregătirii profesorilor care să-i învețe pe copiii minoritari limba respectivă. În al treilea rînd, se cere Ungariei facilitarea pentru vorbitorii limbilor

minoritare de a-și folosi limba în justiție și în administrație prin adoptarea de măsuri organizatorice de natură să asigure că mecanismele legale existente în țările respective sînt și puse în aplicare. În sfîrșit, se cere ca sistemul autogovernării pentru minorități să faciliteze promovarea limbilor minoritare. Se știe foarte bine că în Ungaria se face mare caz de acest sistem al autogovernării minorităților în condițiile în care chiar comunitatea românească din Ungaria este condusă de cineva care nu are nici o legătură cu etnia noastră. (Nota redacției: Considerăm că aici domnul senator s-a referit la alegerile din 1998, cînd la Budapesta au înființat autogovernări românești persoane care nu aparțin minorității române.) Mi se pare extrem de curios faptul că Ungaria este extrem de activă atunci cînd este vorba de minoritatea maghiară din alte țări, precum o demonstrează și Legea statutului maghiarilor care trăiesc în țările vecine, și face mult mai puțin sau poate nimic pentru minoritățile existente pe teritoriul său. Se discută de ani de zile, de exemplu, în Ungaria, despre reprezentarea minorităților în parlament, fără să se fi adoptat o decizie de genul celei care face ca în Parlamentul României să fie reprezentate toate minoritățile naționale.

(Rador)

Decizie nevalabilă

La ședința din 3 octombrie, corpul deputaților din Chitighaz a decis despre desființarea sa. Această hotărîre însă nu este valabilă — a informat Comisia Națională Electorală primă-

ria din Chitighaz. Conform legii, cu un an înaintea alegerilor (în acest caz, după 1 octombrie) reprezentanțele locale nu mai au posibilitatea să se autodesființeze.

Cu mare întârziere, dar nu cu indiferență

Convorbire cu Tóth Györgyné, șef de secție la Editura Didactică, despre școlile, manualele și profesorii de naționalitate

Ministerul Învățământului a publicat la începutul acestui an școlar primul concurs temeinic pentru editarea mai multor manuale pentru școlile de naționalitate din țară. Acest concurs, întocmit de Biroul de Manuale și Mijloace Didactice al Ministerului Învățământului, oferă condiții pentru apariția a 14 manuale românești. Soarta manualelor noastre depinde mult și de Editura Didactică din Budapesta, unde însă – nici la ora actuală – nu este un referent, un redactor care s-ar ocupa în primul rând cu problemele românilor. Conducătoarea secției de naționalitate de la Editura Didactică este doamna Tóth Györgyné, de la care am solicitat câteva lămuriri privind problema manualelor românești.

– Nici cu zece ani după schimbarea regimului politic, sistemul de editare a manualelor pentru învățământul minoritar din Ungaria nu a dobândit transformare calitativă în măsura cum ne-am fi imaginat noi acum un deceniu. Școlile de naționalitate au fost, după părerea mea, prea puțin pregătite pentru schimbări. Dovadă că la noi atât programele școlare, cât și manualele au fost realizate cu întârziere față de școlile maghiare. Prea târziu au apărut directivele școlare, iar revizia manualelor s-a terminat abia în 1999. Deci, cu zece ani după schimbarea sistemului noi ne-am aflat numai la faza când am putut declara depășite manualele școlare din care predau minoritățile. Însă de atunci iarăși au trecut aproape doi ani și nu s-au întâmplat prea multe... A trebuit să trecă, deci, doi ani până când Ministerul Învățământului, în această vară, a reușit să publice un concurs mai serios pentru realizarea și editarea manualelor pentru școlile de naționalitate.

– Dar asta nu înseamnă că în ultimii zece ani nu au apărut, defel, manuale pentru școlile românești...

– Bineînțeles, secția pe care o conduc nu a putut aștepta zece ani. Am luat

legătura cu școlile și cu profesorii de naționalitate, am sprijinit ideea să se înființeze mici ateliere din oameții de specialitate, care să scrie aceste manuale și am încercat, după posibilitățile noastre, să le și edităm. Deci, au apărut și în ultimii ani câteva manuale pentru școlile de naționalitate, însă cred că această mare întârziere se datorează și nesigurărilor, necunoașterii de cauză din Minister.

– Totuși, cum s-a putut preda în școlile noastre, și se poate și acum, în astfel de condiții?

– Eu înțeleg problemele de la școlile de naționalitate, pentru că fără manuale moderne, corespunzătoare timpurilor noastre, e foarte greu să susții un învățământ de calitate. Însă, mai este aici la mijloc și altceva: un factor cu mult mai important decât cărțile, manualele este persoana profesorului. Sunt convinsă că și în condițiile actuale se poate preda optim în școlile de naționalitate. Manualul este numai o „cîrjă”, și bineînțeles un manual bun ajută foarte mult și munca profesorului, dar lipsa manualelor nu poate fi și o scuză pentru calitatea cam slăbuță a învățământului de naționalitate. Eu, personal, nu pot accepta asta. Spun acest lucru

cu toate că și în domeniul manualelor românești, cred, am realizat în perioada trecută câteva manuale destul de bune și folosite.

– Concursul Ministerului sprijină și scoaterea manualelor românești. Editura Didactică îi va ajuta și în continuare pe profesorii noștri, în primul rând pe aceia care sînt și autori de manuale școlare?

– În acest concurs sînt nominalizate 14 manuale românești. Noi ne angajăm să scoatem 9 dintre acestea. Cred că este o proporție destul de bună. Sperăm că și astfel vom putea accelera îmbunătățirea învățământului românesc din Ungaria. Dar, bineînțeles, numai atunci vom reuși, dacă și din partea autorilor români vom primi ajutorul necesar.

– Cine se ocupă la Secția pentru Naționalități a Editurii Didactice cu problemele românilor?

– Momentan, și de mai mulți ani încoace, nu avem un angajat, un referent pentru manualele românești. Din păcate. Însă, trebuie să vă mărturisesc un lucru: pînă în luna aprilie, cînd am avut ocazia să mă întîlnesc la Bichișciaba cu profesorii români, nu am fost convinsă că școlile dvs. au nevoie de manuale românești. În ultimii ani, atît școlile generale, cît și liceul românesc au comandat foarte puține manuale de limbă română. Bineînțeles, acum rezultă o altă întrebare: oare se mai predă în românește la școlile românești din Ungaria? Nu vreau să continui acest fir de gîndire, pentru că am putea ajunge la o concluzie poate (și sper) greșită. La întîlnirea de la Ciaba cu profesorii români am avut însă

toamnă au apărut și domenii didactice noi, precum Cultura și civilizația românească, pentru care nu avem nici profesori instruiți, dar nici un material didactic, un manual corespunzător?

– Știu că școlile de naționalitate din țară nu sînt în situație de invidiat. Eu am predat mulți ani înainte de a ajunge în acest post. Cel mai bine cunosc situația școlilor germane, care an de an invită mulți așa-numiți profesori-oaspeți din Germania. Aceste cadre didactice, sose din țara-mamă, pot contribui foarte mult la îmbunătățirea și aprofundarea cunoștințelor profesorilor, cît și, de exemplu, la trecerea la un sistem mai modern de predare a limbii materne. De asemenea, profesorii-oaspeți – sau lectorii, cum ne-am obișnuit să-i numim – se pot implica cu succes în realizarea manualelor de naționalitate. Cred că dacă o școală are norocul să găsească un specialist bun, poate profita foarte mult. După părerea mea, acesta este viitorul școlilor de naționalitate din țara noastră. Bineînțeles, pentru asta e nevoie de ajutorul țării-mamă și de dorința sinceră a învățământului de aici pentru a-și lua în serios rolul de principal susținător al culturii și al limbii materne.

E. Iova

Se caută un colaborator

La încheierea ediției ni s-a trimis următorul anunț al Editurii Didactice:

Editura Națională Didactică S.A. caută – pentru angajarea cu jumătate de normă – a unui colaborator tînăr de origine română din Ungaria, cu experiență în învățământ și cu diplomă de profesor de română.

Dosarul de înscriere și autobiografia anexată cu fotografie trebuie trimise pe adresa:

Editura Națională Didactică S.A., Secția Resurse Umane, Budapesta, Căsuța poștală 620, cod. 1439.

Cartea își caută cititorul

Datorită colaborării Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria cu Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural al Județului Arad, redacția Foii românești a primit mai multe exemplare din cel mai nou număr al revistei *Aradul cultural*. Subiectele oferite cititorilor sînt diverse: de la biserică, societate, teatru, muzică, artă, pînă la patrimoniu cultural național, opinii incomode și probleme controversate. Ca o nouă rubrică se prezintă „Românii de lîngă noi”, în care de această dată putem citi despre românii din Iugoslavia.

Cititorilor Foii românești, care ne vor retrimite acest cupon, le vom trimite pe gratis – pe cale poștală – periodicul *Aradul cultural*. Nu aveți altceva de făcut decît să trimiteți pe adresa redacției noastre (5700 Giula, str. Gh. Doja nr. 8.) acest talon completat.

Numele și prenumele:

Adresa:

☐ Da, aș vrea să primesc un exemplar din revista *Aradul cultural*.

Educația școlară și educația creștină

Diferențe și asemănări

„M-am simțit obligat să arat că, departe de a fi un sistem nereligios (școala publică), anticreștin sau necreștin, el este un sistem care recunoaște obligațiile religioase până în cele mai mici amănunte, că este un sistem care cere un spirit religios și care nu poate fi niciodată condus fără un astfel de spirit, că imprimă marile porunci pe care se bazează toată Legea și prorocii, că primește Biblia cu bucurie și astfel toate doctrinele pe care Biblia le conține cu adevărat.” Horace Mann – părintele școlii publice.

În virtutea dreptului pe care omul îl are la educație, continuăm studiul nostru despre sistemul de învățământ laic și educația creștină.

Să ne reamintim că legea învățământului obligatoriu a fost adoptată pentru prima dată în America, în statul Massachussets, în 1852. Părintele școlii publice americane a fost Horace Mann. El a înțeles școala ca pe o activitate care poate schimba societatea, rezultatul fiind libertatea oamenilor și virtutea morală. Școala în concepția lui Horace Mann putea aduce „stabilirea păcii și a dreptății pe pământ și... bucuria gloriei și a fericirii din ceruri”. „Împărăția”, spune el, poate fi adusă prin educație:

„Atunci pentru adunarea bogăției, pentru ca să existe un popor bogat și o națiune bogată, marea condiție este inteligența. Numărul celor care se vor ridica va crește pe măsură ce va crește numărul intelectualilor, dacă îmi pot permite să îi numesc așa... În economia politică cea mai mare artă este de a face dintr-un consumator un producător și următoarea artă este de a mări puterea de producție a producătorului – un rezultat la care se ajunge direct prin dezvoltarea inteligenței sale.”

Horace Mann, alături de Henry Bernard, James G. Carter, în mișcarea pentru școala publică, au încurajat folosirea Bibliei în școli, considerând că aceasta poate promova eficiența socială și virtutea civică. Să nu uităm, Platon a inițiat prima academie ca să educe caracterul. Credința lui era că oamenii buni vor acționa într-un mod nobil. Procesul învățării a fost asociat cu urmărirea adevărului din care poate re-

zulta comportamentul corect, caracterul frumos și conduita frumoasă.

Care este însă diferența dintre sistemul de învățământ laic și educația creștină?

Premisa de la care au pornit promotorii și susținătorii școlilor publice este diferită de ideea pe care se construiește sistemul educativ creștin. Cunoașterea nu este o virtute morală. Diferența dintre cunoașterea eticii și trăirea unei vieți etice este ca distanța celor câțiva centimetri existenți între inimă și cap. Doar a cunoaște imperativele etice nu asigură nicidecum existența acestora în stilul personal de viață.

Un sistem educativ trebuie să ia în considerare natura păcătoasă a omului. Școala nu este remediu general (panacea) pentru păcatul și slăbiciunile naturii umane, cu toate că educația este importantă și contribuie la creșterea valorilor sociale (fie ele bune sau rele).

Iată ce spune Charles W. Colson: „Nu poate exista o sarcină mai urgentă de-

cât cultivarea minții, adică dezvoltarea capacității de a gândi creștinește. Cheia acestui lucru este, desigur, educația și învățământul creștin, educația care pune accentul pe elementele distinctive ale concepției biblice despre întreaga viață.”

Un discernământ biblic, o concepție biblică despre lume, considerăm că acesta este fundamentul real pentru o educație eficientă și sigură a ființei umane. Creștinii știu și cred că „lumea reală” este aceea care îl are pe Dumnezeu în centrul ei. (Despre școala creștină vom studia în ediția viitoare.)

Școala va rămâne însă, un factor important în formarea personalității omului. Dincolo de orice diferențe impuse de apartenența religioasă, în școală omul are șansa de a întipări în comportamentul lui deprinderi bune. Ele nu sunt suficiente pentru întreg planul vieții sale, dar sunt extrem de importante. Pentru a înțelege punctele comune ale sistemului de învățământ laic și ale educației creștine, am invitat-o pe doamna Maria Petrușan, profesoară de limba maghiară la Școala Generală din Micherechi, să ni le prezinte:

M. P.: Cred că împreună cu informațiile care țin de materia predată sau de obiectul de învățământ prezentat elevului (mate-

matica, geografia, fizica, sportul), un profesor este conștient de nevoia de formare morală, civică a copiilor de la clasă. Este efortul nostru împreună cu munca părinților de a semăna în inima și mintea copiilor niște principii morale, care să-i ajute să devină oameni de caracter pentru societate.

În școală copilul învață cum să se comporte în societate: să-i prețuiască pe adulți, părinți, profesori, să respecte orice autoritate, indiferent de nivelul la care se află, să țină cont de reguli, de legi care sunt date pentru păstrarea ordinii și a siguranței vieții. E important ca un copil să învețe de mic respectul pentru orice ființă creată de Dumnezeu.

Omul nu trăiește și nu poate trăi singur. El are nevoie de ceilalți oameni. De aceea, elevul trebuie să aibă mereu în vedere că ceea ce învață, ceea ce înmagazinează în mintea lui va trebui să folosească nu numai spre binele lui, ci a tuturor.

Un alt aspect important pe care îl transmit copiilor este asumarea deciziilor și a consecințelor pentru faptele lor. Omul trebuie să fie responsabil. De asemenea, el trebuie să fie consecvent în tot ceea ce face bine.

Personal, întotdeauna în relația mea cu elevii am în vedere porunca domnului

Isus Cristos, de a ne iubi semenii. Le spun cât de important este să nu pornim în viață cu concepții greșite, făcând deosebire între oameni: unii sunt ți-gani, alții handicapați, sau cu diferite slăbiciuni. Suntem oameni, creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Consider că școala, alături de cunoștințele științifice, se concentrează în mod deosebit asupra pregătirii sociale a elevului.

E importantă această contribuție a școlii, aceasta cu atât mai mult acum când s-a renunțat la concepția greșită despre crearea omului. Omul niciodată nu s-a tras din maimuță. Dumnezeu este Creatorul desăvârșit a tot ce există.

Î.: Ce înseamnă pentru dumneavoastră să fiți profesoară creștină (cu o mentalitate croită după principiile biblice) într-o școală seculară?

M. P.: În calitate de profesoară creștină am o mare responsabilitate în ceea ce privește educația copiilor. Dincolo de cuvintele de învățătură pe care le rostesc înaintea copiilor este exemplul meu personal. Știu că trebuie să fiu un model practic pentru ei. Să le arat că se poate trăi într-un mod fericit și mulțumitor, în această lume nefericită și răzvrătită.

Trebuie să vadă în mine chipul lui Dumnezeu, să vadă că îi iubesc pe toți, chiar dacă câte unul are un comportament mai rău, mai greu de înțeles, sau rezultate mai slabe. Trebuie să vadă că îi respect atât pe ei ca elevi, cât și pe ceilalți profesori, ca și colegii ai mei. Să vadă că sunt în pace cu cei care mă înconjoară, chiar dacă uneori nu sunt de acord cu anumite lucruri, cu o anumită hotărâre, cu plata pe care o primesc... Trebuie să mă comport cu respect față de toți oamenii; să respect regulile în societate și pe toți cei care reprezintă autoritatea în instituții.

Deci, trebuie să vadă în mine, toți, că sunt un copil al lui Dumnezeu atât în vorbire, cât și în societate.

Nicoleta Burtic

Diriginta Maria Petrușan împreună cu elevii ei

La 12 octombrie a.c. a avut loc la Budapesta ședința comemorativă „200 de ani de la sfințirea bisericii greco-valache din Pesta”, organizată de Societatea Culturală a Românilor din Budapesta și de Auto-guvernarea Minoritară Românească din sectorul II. În vară acestui an, pe paginile Foii a mai apărut un articol despre fosta biserică macedoromână din Pesta, dar atunci s-a scris mai mult despre situația actuală neclară a acestei parohii. La ora actuală, biserica ortodoxă maghiară de pe malul Dunării se află sub jurisdicția Patriarhiei Ruse, dar Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol ar vrea ca parohia – pentru că a fost înființată de negustori greci stabiliți în Pesta – să intre sub jurisdicția Constantinopolului.

Cei care au participat vinerea trecută la cenaclul omagial, ținut la Hotelul „Hadik”, au putut asculta două prelegeri despre istoria acestei parohii. Părintele Marius Maghiaru, parohul comunității ortodoxe române din capitala Ungariei a vorbit auditoriului despre antecedentele înființării parohiei, despre construirea bisericii, ca și despre soarta parohiei, care se poate caracteriza în primul rând prin șirul conflictelor între membrii fondatori greci și macedoromâni. Doamna dr. Maria Berényi, președinta Societății Culturale a Românilor din Budapesta, în prelegerea sa ne-a oferit câteva

200 de ani de la sfințirea bisericii greco-valache din Pesta

detalii referitoare la activitatea comunității macedo-valache, pomenind mai multe familii care au jucat un rol însemnat în viața românilor din Pesta.

După pacea de la Pas-

șa au primit dreptul de a face comerț numai după ce au depus jurământ de fidelitate. În acest fel, ei au devenit cetățeni maghiari împreună cu familiile lor.

După stabilire, atenția

în trei ani. Acoperișul bisericii a fost făcut de strungarul Franz Lichtenwallner, iar clopotele bisericii s-au turnat de Heinrich Muller, fiind ridicate în tur-lă încă în anul 1798. Ico-

sarowicz, la 31 iulie 1718, între regele Carol al III-lea al Imperiului Habsburgic și sultanul Ahmed al III-lea al Imperiului Otoman, negustorilor greci din Balcani (Macedonia) li s-a asigurat dreptul de a veni și a face comerț în Ungaria. Printre ei au fost mulți macedoromâni. După anul 1774, cei veniți din Macedonia, au început să se stabilească în Ungaria într-un număr mai mare, căci începând din acest an numai

celor nou sosiți la Pesta s-a îndreptat către cele su-fletești. La început, ei frecventau slujbele ținute în biserica sîrbească, numită și ilirică. În 1783, regele Iosif al II-lea a ordonat să se denumească un preot care cunoaște limba greacă, iar mai târziu grecilor și românilor li s-a dat dreptul de a face slujbă în limba greacă în fiecare a doua duminică în biserica sîrbilor. Datorită faptului că grecii și românii erau mai înstăriți decît sîrbii, și mai ales că aceștia împiedicau ținerea slujbelor în limba greacă, s-a căutat posibilitatea de a înființa o parohie proprie.

În 1788, la o adunare a grecilor și a românilor, s-a hotărît ridicarea unei biserici. În 1790, construirea bisericii primește aprobare, iar în anul următor, lucrările s-au și început, potrivit planurilor arhitectului pestan Jung József. În 1793, parohia se recunoaște ca „Graeco-Valahica Communitas Pestiensis”. Datorită problemelor financiare, lucrările au durat zece ani, deși, potrivit planului original, biserica ar fi trebuit să fie ridicată

nostasul bisericii a fost făcut de Nicolaus Ioanovici Talidoros, sculptor din orașul Eger. Tot el a sculptat și mobilierul corului.

Sfințirea bisericii a avut loc la 15 august 1801, în ziua Adormirii Maicii Domnului, fiind săvîrșită de episcopul sîrb Dionisie Popovici. La actul solemn

au participat încă 10 preoți și 2 diaconi. Sfințirea bisericii s-a făcut încă în zori, după care a urmat Sf. Liturghie de la ora 8.00 pînă la ora 12.00.

Pictarea bisericii a început numai după actul sfințirii, și a fost făcută de pictorul vienez Anton Kuchelmeister, el fiind ajutat de Vinzenz Geiger, un alt meșter vienez. Lucrările s-au terminat în anul 1809, la care macedoromânii au contribuit cu 17.400 de forinți, iar grecii cu 32.000. Datorită locului zidirii, pe malul Dunării, prin bogăția impresionantă a formelor arhitectonice, biserica a devenit foarte curînd o mîndrie pentru orașul Pesta.

Prelegerea Mariei Berényi ne-a prezentat cîteva personalități de seamă ale macedoromânilor pestani (familia Mocioni, familia Sina, familia Lyka, Atanasie Grabovsky, Andrei Șaguna, Emanuel Gojdu, Gheorghe Ioanovici), ca și cîteva amănunte referitoare la înființarea parohiei. S-a remarcat astfel, importanța deosebită a acestui eveniment, căci pînă în 1793, cînd parohia a fost recunoscută ca „Graeco-Valahica Communitas Pestiensis”, numai în acele orașe s-au putut înființa noi parohii ortodoxe, unde sîrbii încă nu au avut biserică.

- mm -

Orarul slujbelor ortodoxe de duminică, 21 octombrie 2001

Apateu	– ora 11.00	– pr. Origen Sabău
Bătania	– ora 10.00	– pr. Ilie Ciocan
Bichișciaba	– ora 9.30	– pr. Teodor Marc
Budapesta	– ora 10.00	– pr. vicar Marius Maghiaru
Catedrala	– ora 10.00	– PS Episcop Sofronie
Episcopală, Giula		pr. vicar Pavel Ardelean
Cenadul Unguresc	– ora 9.30	– pr. Aurel Becan
Chitighaz	– ora 9.30	– Florin Olteanu
Crîstor	– ora 9.00	– pr. Alexandru Șereș
Giula II	– ora 8.30	– pr. Petru Pușcaș
Micherechi	– ora 9.00	– pr. Ioan Bun
Otlaca-Pustă	– ora 9.00	– pr. Teodor Rocsin
Peterd	– ora 10.00	– pr. Cosmin Pop
Săcal	– ora 9.00	– pr. Origen Sabău

Programul Adunării „Oastea Domnului” din Micherechi

Duminică	ora 17.00	– program religios
Mărti	ora 18.00	– oră de rugăciune

O biserică bogată

Duminică am vrut să particip la Sfînta Liturghie ca un simplu credincios. Am vrut să uit pentru cîteva ore că sînt ziarist, un fel de cronicar al timpurilor noastre. N-am dus cu mine nici fotoaparatul, nici reportofonul. Ulterior, îmi pare rău. Momentul merita înregistrat pentru posteritate, ca urmașii noștri să știe că, în primul an al mileniului trei, biserica ortodoxă din Orașul Mic Românesc din Giula încă și-a sărbătorit hramul împreună cu circa o sută de credincioși. Singura biserică românească din Ungaria, care este ocrotită de Sfînta Parascheva, în alte duminici este cam părăsită. Dar acum, Prea Sfințitul Episcop Sofronie și cei cinci preoți – vicarul Pavel Ardelean, parohul Petru Pușcaș, preotul dr. Octavian Rudeanu din Deva, preotul Teodor Marc și părintele Nicolae – s-au rugat împreună cu președinți și directori, profesori și elevi, tineri și mai puțin tineri, oameni pentru care biserica și credința noastră este importantă.

Deseori ne plîngem că bisericile noastre sînt sărace. La ce fel de sărăcie ne gîndim cînd spunem asta? La sărăcia materială sau la cea spirituală? Duminică ne-am putut convinge că „biserica mică” din Giula este o biserică bogată.

E. Iova

File de istorie pentru copiii români

14

Lupta de la Posada

(1330)

Cum poți să-ți mândria în sufletul unui copil? Cum poți să-l convingi de valoarea neamului său, a strămoșilor săi, a limbii acestora, când prezentul, cu toate întâmplările sale ne-cugetate, pare a nu dori altceva decât ștergerea oricăror urme ale prestigiului pe care îl poate avea sentimentul de apartenență la românită? Aproape nimic nu ne-a rămas, în afară de speranța în dascăli. În ambiția lor de a face să supraviețuiască acea cultură și limbă pe care și-au ales-o ca mijloc de trai, și căreia – tocmai din acest motiv – îi sînt profund îndatorati.

Istoria omenirii e presărată cu episoade încetoșate, ca o carte veche, uitată în podul cu olanele sparte, peste paginile căreia a plouat și a nins. De aceea slovele s-au șters, pe alocuri doar cu greu se pot descifra... Ai în față două soluții: sau vrei adevărul pur, slovele originale, pe care nicidecum nu le vei mai avea; sau completezi cu ochii minții și ai sufletului rîndurile lipsă, crezînd în puterea minunii că ceaslovul din podul părăsit te-a așteptat pe tine, e al tău! E istoria ta și ai datoria s-o cunoști, căci părinții, copiii, familia, neamul nu ni le alegem. Ne sînt date, iar *destinul* – spunea Nicolae Titulescu – este *scuza celor slabi și opera celor tari*...

Astăzi vă vom povesti despre acele îndepărtate vremi, cînd s-a

Scenă din *Cronica ilustrată de la Viena*, reprezentînd victoria românilor la Posada (1330) împotriva armatei regelui Ungariei

întîmplat descălecatul Munteniei. Tradiția istorică românească consideră că 1290 ar fi anul începuturilor rînduirii Țării Românești, iar ca primul principe al ținutului îl amintește pe *Negru-Vodă*, aprigul voievod cobilitor din Țara Făgărașului, cel ce a poruncit ridicarea bisericii de pe Argeș, din legenda *Meșterului Manole*.

Cronicile ungurești îl menționează însă pe Basarab I ca fiind primul care domnește peste părțile cîmpiei de sub Carpați și de la nordul Gurilor Dunării. De la numele voievodului și-au primit aceste pămînturi numele de *Basarabia*, nume pe care mai tîrziu rușii l-au extins (în secolul al XIX-lea) întregului teritoriu dintre Prut și Nistru.

Întemeietorul dinastiei Basarabilor s-a născut prin 1310 și era fiul unui Tihomir, ce se pare a fi fost de neam cuman. Ca domnitor, Basarab se afla în stare de vasalitate față de regele Ungariei Carol Robert de Anjou (1288–1342). Este vorba de acel rege din dinastia napolitană, care în 1370 moștenește și tronul polonez, săvîrșind o uniune (numai personală, căci s-a destrămat la moartea sa) a Ungariei și Poloniei, fapt în urma căruia

Serialul nostru conceput în ajutorul elevilor, dar în primul rînd în sprijinul cadrelor didactice care au în vedere predarea cunoștințelor de cultură și civilizație românească, vă va însoți și în noul an școlar. Vă dorim o activitate cît mai rodnică, adăugînd următoarea precizare: scurtele „lecții” de istorie au la bază în primul rînd – cum este și normal – lucrări ale istoricilor români, apărute după 1990; la sfîrșitul serialului (în luna decembrie), vor fi prezentate pe scurt aceste lucrări și autorii lor.

s-a născut mitul exagerat că „țărurile Ungariei erau scăldate de trei mări”!

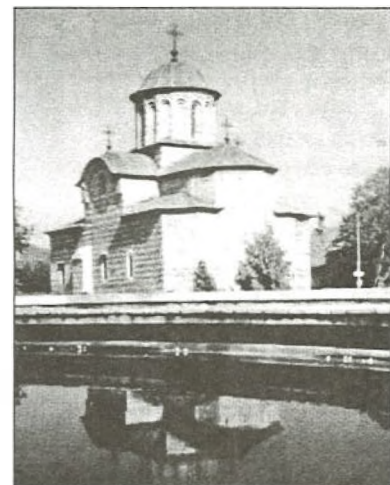
Ca vasal, Basarab avea anumite obligații față de regele Ungariei, însă Muntenia nu era un ținut stăpînit de maghiari. În 1330, Carol Robert intră cu oști în Muntenia, pentru a o cuceri. Episoadele acestor lupte sînt descrise cu amănunte în *Cronica ilustrată de la Viena*. Numîndu-l pe Basarab, fără nici un motiv, „nesupus” și „răzvrătit”, regele Ungariei își începe, în septembrie 1330, expediția războinică. Pătrunde în Muntenia, cucerește cetatea Severinului și se îndreaptă cu oștirea spre Curtea de Argeș. Domnitorul Basarab le oferă ungurilor o mulțime de bani (7.000 de mărci de argint) cu condiția să nu continue războiul de ocupare. Regele stăruie însă pînă la un punct cu înaintarea, dar în drum nu întîlnea decît sate pustiite, fîntîni otrăvite,

pomi scuturați de roade, vii culese... Oștirea maghiară, slăbită, înfometată și însetată, decide să se retragă. Acum își organizează însă atacul voievodul muntean. Între 9–12 noiembrie 1330 are loc bătălia de

la Posada, un defileu îngust, „un loc crîngos și păduros, închis cu dese întărituri”.

Prinși „ca niște pești în mreajă”, ungurii au pierit cu sutele, „tineri și bătrîni, principii și nobili”. Chiar vicecancelarul catolic, care păstra sigiliul regelui, a căzut sub ploaia de săgeți a războinicilor lui Basarab. În-suși Carol Robert de Anjou a scăpat ca prin minune, îmbrăcat în hainele unui slujitor, gîndind că „fuga e rușinoasă, dar e sănătoasă”.

Victoria de la Posada e un moment principal în istoria noastră. Iar Basarab I rămîne întemeietorul și apărătorul independenței Țării Românești.

Biserica Domnească de la Curtea de Argeș

Legende despre Negru-Vodă

Înainte de Negru-Vodă, în Muntenia nu era cunoscut porumbul. Ar fi fost nevoie de porumb, dar din Țara Ungurească era cu desăvîrșire oprită scoaterea peste hotare chiar și a unui singur bob de porumb. Atunci Negru-Vodă s-a dus în Țara Ungurească cu doi-trei oameni și au cumpărat o sută de curcani. Înainte de a porni înapoi, către casă, au săturat bine păsările cu boabe de porumb. Ajunși în țară, au tăiat curcanii, au scos porumbul din gușile acestora și l-au semănat: astfel și-a ajutat poporul istețul domnitor.

(după Szabó György: *Középkori anekdoták*, București, 1976)

Legenda spune că viteazul Negru-Vodă, mergînd din Făgăraș cu voinicii lui pe potecile munților, a văzut zburînd înainte un vultur mare, trimis parcă de Dumnezeu să-i arate calea spre locurile unde prădau tătarii. Învîgînd cu bine hoardele tătărești, voievodul a hotărît să așeze chipul de vultur, brodat în fir de aur, pe steagul Țării Românești. De atunci a rămas corbul, pasărea înțelepciunii, pe stema greu încercată a Munteniei.

Sarcofagul Domnitorului Negru-Vodă

La Apateu

Cea de-a III-a Cupă a Prieteniei Bihorene

Cu două săptămîni în urmă, la 6 octombrie, în curtea școlii din Apateu s-a desfășurat cea de-a III-a ediție a competiției sportive *Cupa Prieteniei Bihorene*. Cadrele didactice și cadrele ajutoare au început

8, iar echipe de handbal-fete au participat de la Apateu și Pocei.

Primul meci de fotbal s-a jucat între echipele băieților din clasele 7-8 din Săcal și Darvaș. După aceea au urmat celelalte. Iar în

Fundației Publice pentru Minorități. Apoi am primit ajutor bănesc atât din partea Autogovernării pe Țară, cât și din partea Autogovernării românești din comună. Dar ajutor susținut ne-a asigurat și Primăria comunei și primarul, domnul Dani Imre.

În orele însorite de toamnă, meciurile s-au desfășurat bine, în ritm tineresc, încît nu trebuia să așteptăm prea mult pînă la comunicarea oficială a rezultatelor.

REZULTATE

Fotbal băieți:

clasele 5-6	
Pocei-Apateu	3-0
Darvaș-Săcal	1-0
Darvaș-Pocei	0-4
Apateu-Săcal	1-0
Săcal-Pocei	0-9
Darvaș-Apateu	1-1

clasele 7-8

Pocei-Apateu	0-3
Săcal-Darvaș	2-1
Apateu-Săcal	3-0
Darvaș-Pocei	3-0
Apateu-Darvaș	0-0
Săcal-Pocei	1-1

Handbal fete:

clasele 5-8	
Pocei-Apateu	3-11
Apateu-Pocei	11-2

CLASAMENT

Fotbal băieți:

clasele 5-6	1. Pocei
	2. Apateu
	3. Darvaș
	4. Săcal

clasele 7-8	1. Apateu
	2. Săcal
	3. Darvaș
	4. Pocei

Handbal fete:

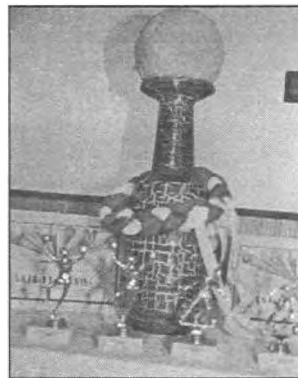
1. Apateu
2. Pocei

După momentele emoționante ale înmînării diplomelor, am mai discutat pe scurt cu cei premiați, dorind să aflu impresiile lor.

Nandor Simon: *De fiecare dată îmi place să vin la Apateu. Îmi place sportul. Joc fotbal în echipa școlii, dar acasă mai fac și karate. Dintre fotbaliști, jucătorul meu preferat este Mátyus János.*

Zsolt Horváth: *Îmi place sportul, în general, dar mai ales fotbalul și handbalul. Din păcate, în sat nu avem posibilitate decît să jucăm în echipa școlii.*

Patricia Rövid: *Și de această dată am participat la o competiție bine organizată.*

Diplomele și cupele echipelor calificate

De patru ani joc handbal, din anul acesta joc și în echipa feminină de adulți, dar numai în meciuri amicale. Urmăresc și la televizor, cînd se transmit, competiții de handbal. Handbalista mea preferată este Boiana Radulovici.

Adam György: *Mie îmi plac toate sporturile, dar de jucat nu am posibilitate prea mare, numai în echipa școlii.*

MIC

Și fetele au luat parte la întrecerea băieților

Goool...

Soarta antrenorului: nici în pauză nu are repaus

Deschiderea festivă din partea doamnei directoare

pregătirile încă cu săptămîni mai devreme. Totul a fost bine organizat, probleme neașteptate nu puteau să intervină. Singura întrebare care s-a pus a fost „Oare vom scăpa fără ploaie?” Dar apatenii au avut noroc și în această privință. Precum au sosit oaspeții, fiecare grup a primit un mic dejun în sala de mese a căminului de zi. Apoi, la

timp ce sportivii s-au întrecut pe teren, am solicitat-o pe doamna directoare să mă informeze despre organizarea competiției.

– *Scopul principal al acestei competiții este ca fiecare copil sosit la noi să se simtă bine și să aibă succes. În al doilea rînd, vrem ca acești copii să se întâlnească, să se cunoască, să se împrietenească. Sînt aici copii care s-au cu-*

La Apateu fotbalul este cel mai îndrăgit joc

ora zece, întrecerea a început prin cuvintele festive a directoarei Vad Erzsébet. Directoarea și-a exprimat bucuria și le-a mulțumit celor 40 de profesori și organizatori, care au aliniat la concurs 130 de tineri sportivi. La concurs au fost invitați elevii școlilor românești din Bihor: Apateu, Bedeu, Darvas, Jaca, Pocei, Săcal. Din păcate, reprezentanții din Bedeu și Jaca nu au sosit. Din fiecare localitate au venit echipe de fotbal-băieți din clasele 5-6 și 7-

noscut la asemenea competiție din anii trecuți și acum s-au salutat, întîlnindu-se ca prieteni, abia așteptînd să se revadă, să discute. La sfîrșit, fiecare echipă va primi cîte-un cadou și o diplomă, dar cei mai buni participanți vor primi, în plus, cadouri mai valoroase. Dar, firește, toți cei sosiți primesc gratis o mică gustare și masa de prînz.

– *De unde ați primit ajutor financiar pentru organizarea acestei cupe?*

– *Înainte de toate, am cîștigat prin concurs, din partea*

1. Lămii pentru unghii frumoase

Oprește-te! Nu arunca resturile de lămii stoarse. Jumătățile acestor citrice sînt foarte nimerite pentru îngrijirea unghiilor tale. Sucul de lămii are un efect astrigent, redă culoarea unghiilor și înmoaie bine piețile.

2. Exerciții pentru sîni frumoși și fermi

Un exercițiu izometric bun pentru o musculatură fermă a pieptului: așază-te cu spatele drept și împreună palmele. Brațele îndoite, coatele ridicate. Presează bine mîinile una de alta și menține-le așa timp de cîteva secunde, apoi relaxează-te. Exercițiul se repetă zilnic de cîteva ori.

3. Miere pentru buze fine

Este delicioasă, lipicioasă și prin conținutul de zahăruri este un liant ideal pentru umiditate. Pe deasupra, mai conține o substanță (inhibitor) cu efect împotriva inflamațiilor. Și vindecă și micile crăpături foarte repede. Buzele aspre devin imediat moi și fine. Pui pur și simplu un pic de miere pe buza superioară și pe cea inferioară și o întinzi egal cu limba.

4. Lingura pentru ochi obosiți

Ai ochii umflați și pleoapele grele? Pune două linguri de metal în frigider sau direct în congelator. Apoi apasă partea concavă cinci minute pe ochii închiși. Mișcă lingurile încet în sus și în jos, apoi de la dreapta la stînga.

5. Sare pentru piele fină

O cură cu sare de bucătărie te scapă de pielea aspră de pe degetele de la picioare, călcîie și talpă. Amesteci 3 linguri de sare cu puțin lapte pentru a obține o pastă groasă. Înmoi picioarele cel puțin 5 minute în apă caldă, apoi masezi puternic cu amestecul de mai sus. Dacă este nevoie, folosește și peria de unghii.

6. Cremă pentru părul deteriorat

Părul tău s-a asprit, și-a pierdut strălucirea și nu ai nici un produs la îndemînă? Înainte ca virfurile să se despică, unge-le neapărat cu un pic de cremă de față și masează-le.

FRUMUSEȚE IEFTINĂ ACASĂ

Îngrijirea nu trebuie să te coste mult. Probabil că multe dintre produsele de care ai nevoie pentru frumusețea ta le ai deja în casă. Nici nu bănuiești cîte se pot face cu lucruri banale. Îți prezentăm cîteva trucuri, unele chiar uimitoare.

7. Pătrunjel pentru o respirație proaspătă

Există o „buruiană” cu efect împotriva mirosului neplăcut din gură. Așa că nu mai lăsa pătrunjel în farfurie, ci mestecă-l și pe el imediat după masă. Conținutul mare de clorofilă îndepărtează mirosul neplăcut din gură.

8. Petale de trandafiri contra stresului

Te-ai uitat prea mult la televizor sau ai lucrat la calculator și ți s-au înroșit ochii. Petalele de trandafiri te vor ajuta să te relaxezi. Conțin, pe lângă grăsimi, tanini, acizi și uleiuri eterice. O siestă scurtă cu petale aplicate pe fiecare pleopă te va ajuta.

9. Praf de copt pentru dinți

Este excelent împotriva tartrului. Din punct de vedere chimic, praful este o bază care neutralizează acizii agresivi din gură și deschide culoarea dinților. Presari un pic de praf pe periută și frecă bine dinții. Gîngia nu trebuie atinsă.

10. Bere contra părului moale

Nu e o glumă, berea este un adevărat elixir-minune care ușurează coafarea părului și este un fixativ de clasă I! După spălare, toarnă un pic de bere blondă pe cap și ai grijă să ajungă

pe tot părul. Nu te teme, părul nu va deveni lipicios și mirosul dispare repede.

11. Ulei pentru degete uscate

Buricele degetelor sînt aspre și unghiile se rup? E timpul pentru baie de ulei. Cel puțin o dată pe săptămînă ține degetele în ulei călduț de măsline. Pielea devine mai moale, unghiile mai elastice.

12. Acid pentru păr mătăsos

Pentru clătire, folosește oțetul. După spălare, adaugă în apă un pic de oțet. Părul va străluci și va fi mătăsos.

13. Gheață pe decolteu

Pielea de la baza gîtului și de pe decolteu e palidă și cenușie? Te ajută un masaj cu cuburi de gheață. Cu mișcări mici circulare freci bine pielea – circulația sîngelui e stimulată și decolteul va avea iar o culoare sănătoasă. Nu uita însă să te ungi bine cu cremă înainte.

14. Baie de lapte pentru piele fină

Ți s-a terminat uleiul de baie? Încearcă ceva rafinat – o baie în lapte de vacă. PH-ul laptelui este același cu cel al pielii umane. Tomi 2 l lapte în apa caldă din cadă și stai în ea 15 minu-

16. Iaurt pentru îmbunătățire

Iaurtul redă prospețimea pielii. Curăță bine tenul și aplică cu generozitate un strat de iaurt. Dacă e nevoie, faci la fel și pentru gît și decolteu. Lași 1/2 oră, apoi speli cu multă apă.

17. Pastă de dinți contra coșurilor

Nu este o soluție optimă, dar este mai bună decît nimic. Simți că începe să-ți iasă un coș pe față? Aplică imediat pe el un pic de pastă de dinți. Majoritatea pastelor de dinți care se respectă conțin carbonat de calciu care absoarbe grăsimea și umiditatea și usucă repede coșul urît.

18. Albuș pentru ten neted și delicat

Măștile din albuș au un efect puternic. Pielea se întinde însă foarte tare, de aceea se aplică doar de maximum două ori pe săptămînă. Albușul nebătut se întinde direct pe tenul curățat, se lasă să se usuce și se spală, după 10 minute, cu apă caldă.

19. Grepfrut pentru ten frumos

Nu mai ai loțiune tonică? Dacă vrei să „luminezi” un ten palid și cenușiu, frecă-ți fața cu o jumătate de grepfrut. Fructul conține mai puțini acizi ca lămîia și este bun și pentru tenuri sensibile.

O casă-muzeu fără gazdă

În anii '80, chitighăzenii au început realizarea unui muzeu etnografic, a unei case regionale tipice țărânilor români din Ungaria. Prima clădire de acest gen a românilor din Ungaria a primit denumirea casă-muzeu, ai cărei porți s-au deschis în anul 1984, la Chitighaz. După renovarea și reconstruirea clădirii, în luna iunie a anului 1997 a avut loc inaugurarea festivă a casei-muzeu. De atunci au trecut 4 ani. Casa este mereu vizitată și toată comunitatea românească se poate mândri cu ea. Însă nu mulți știu amănunte despre starea adevărată a casei.

Deoarece am vrut să aflăm informații concrete și răspunsuri clare la unele întrebări arzătoare în ce privește proprietatea și situația financiară actuală a casei-muzeu, l-am căutat și l-am întrebat pe directorul Căminului cultural din Chitighaz, *Petru Selean*.

— La inaugurarea casei-muzeu din 1997 s-a formulat dorința de a face totul pentru ca în viitor clădirea să fie vizitată de cât mai mulți cetățeni de naționalitate română și de orice străin care trece prin sat. Într-adevăr este deseori vizitată această casă?

— Deoarece nu este deschisă în permanență, vizitatorii trebuie să ne anunțe înainte de a veni aici. Sînt foarte mulți copii și adulți dornici să vadă expoziția. Ne vizitează grupe de pensionari, de școlari, oameni de afaceri și oameni particulari, atît din comunele și județele vecine, cît și din străinătate, ca de exemplu din România.

— Dacă e atît de vizitată, înseamnă că este într-o stare corespunzătoare?

— Din păcate, nu. Muzeul a fost de mai multe ori renovat. Ultima dată în 1997, cînd s-a făcut o reconstrucție serioasă. Munca aceasta serioasă ar însemna că imobilul este în stare bună. Cheltuielile de atunci

au fost cam 6-7 milioane de forinți din bani obținuți prin concurs. Acești bani au fost cheltuiți pentru schimbarea acoperișului din țiglă în acoperiș de stuf. Deoarece clădirea a fost foarte umedă, trebuia întărit și refăcut fundamentul. Și po-deaia trebuia refăcută. Din păcate aceste construcții nu au fost suficiente. Iar ce e mai grav: starea clădirii se strică și pe mai departe. Dacă nu va fi făcută o nouă renovare temeinică, vom avea probleme serioase. Bineînțeles, pe parcurs s-au mai făcut mici reparații, dar acestea nu au fost nici pe departe suficiente.

— Înseamnă că ar fi necesară o nouă investiție cam tot atît de mare ca în anul 1997?

— Nu mă pricep la chestiuni tehnice, de construcție și nici nu cunosc prețurile actuale ale materialelor de construcție, dar sînt sigur că ar fi nevoie de fonduri considerabile. Nu cred că ar fi vorba despre cheltuieli ca în 1997, dar în orice caz, aceste lucrări sînt foarte urgente și nu ar trebui amîinate. Cu renovări mici nu rezolvăm situația asta jalnică, doar o amînam pe 2-3 luni.

— Cine este responsabil pentru ea?

— În sens financiar, susținătorul casei-muzeu este

Autogovernarea din Chitighaz. Să nu înțelegi greșit: nu este vorba despre Autogovernarea minoritară românească, ci despre autogovernarea comunei. Bugetul anual al casei este foarte mic, din acesta se pot realiza numai renovări mici. În anul 2001, casa a primit numai 20.000 de forinți pentru cheltuieli reale. Casa-muzeu are din 1995 și un îngrijitor, care lucrează pe semipost, patru ore pe zi. Timp de patru ani a primit salariul din bani de concurs, dar de cînd s-a epuizat acest fond, autogovernarea încearcă să „stoarcă” și acest salariu minim. Deoarece autogovernarea se confruntă cu lipsuri bugetare, nu poate sprijini deloc casa.

— Adică, în realitate, casa-muzeu nu are gazdă adevărată?

— Putem să zicem și așa. Autogovernarea, la o ședință, a decis că persoana responsabilă a casei-muzeu va fi totdeauna directorul actual al Casei de cultură, adică acum eu. Însă nu pot zice

că acest demers ar schimba situația, fiindcă nici pe mai departe nu avem bani. Iar fără bani, în acest caz, nici noi nu putem rezolva nimic.

— Nu s-a propus niciodată alternativa ca proprietatea sau patronajul singurei case-muzeu a românilor din Ungaria să fie preluat de Autogovernarea pe Țară? Poate că AȚRU ar putea întreprinde mai mult în favoarea ei.

— S-a propus cîndva ca AȚRU să preia proprietatea, dar atunci nu s-a adus decizie definitivă. Nu știu ce s-a întîmplat de atunci, dar apoi

n-a mai fost vorba despre această idee. Noi, membrii Autogovernării minoritare din Chitighaz am discutat însă despre o anumită posibilitate. Nu am vorbit încă la concret, deci nu am adus încă nici o hotărîre. E ușor de imaginat că această autogovernare va sprijini într-un mod sau altul funcționarea casei. Considerăm că ar trebui neapărat un chitighăzean ca responsabil, pentru că altfel casa se va zbate iarăși și iarăși fără gazdă.

Rita Ruja

În grai viu

Am citit că...

Dă cîteva zile, la vecinu Ciorba lucră on zidar, le face on goraj, dă așe că fundu dă la goraj turna pă răzoru dînră cile doauă locuri dă casă pică. Asta-nsamnă cum că amu nu treabă să încunjurăm pîn uliță dacă avem ceva treabă unu cu altu, ce numa ne grăim cole la goraj, că și iel mainu tăta zîua-i afară, că-i ajută, cum poate on bătrîn dă vrîsta noastră, la meșter. No-amu, cu prilejurile cînd ne-ntălmim, nu pre să-ntămplă să nu înștimbăm o voarbă-doauă, uă și mai multe. Da' meșteru lui, om vorbăreț, dă nu-i stă gura tăta zîua, în tăte-ș bagă nasu. No, pă mine suca lui nu mă-ncurcă nici on pic, că barem așe mai aud și una și alta dăspră treburile lumii, apu și vreme trece mai pă plăcere me.

No-amu, dîn cînd în cînd, și unu și altu mai povestește că cine ce-o citit ici uă cole, da' amu nu pre ne putem feri să nu vorbim și dă războiu dîn Afghanistan, dă teroristu Bin Laden, uă dă primejdiile îngrozitoare pă care ar pute să le aducă pă capu omenirii unele boli năpraznice. Așe s-o-ntîmplat asta și ieri sara. După ce meșteru vecinului o gătat acoperișu gorajului mai dăvreme oleacă, dă alceva n-o vrut să să mai prindă. C-o iagă dă bere-n brîncă și c-o părere năpus dă nămnioasă, o-nceput să plevească dăspră oamenii învățaț, pîntră care cu ce mai mare dușmănie dă doctorii lăcomoși și nealcoși ne-o finut o predică lungă dă nici să grăim nu ne-o lăsat.

Pîntră aște o vinit voarba și dă doi doc-

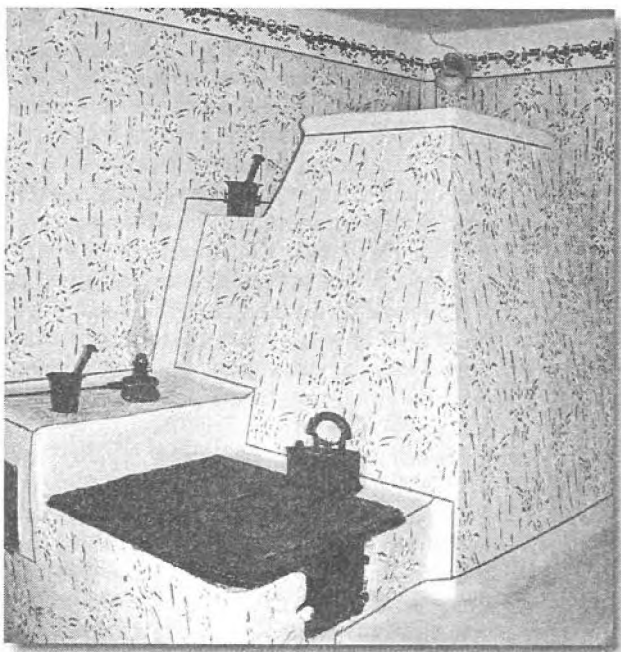
tori care d-aceie or fost sîliț să-și părăsască locu dă muncă, pîntru că nu la ișpital, ce le iele acasă le-o ajutat să-și nască pruncașii cîteva neveste mai curajoasă. Vestea asta și io u-am citit și, cînd am vrut să-i apăr pă doctorii amintit, zicînd cum că, pă vremuri, o fost d-ajuns o moașe la tăte treburile nașterii, și că tăta generație noastră așe o vinit pă lume, zidaru nost și-o făcut și mai mare minie pă doctori. Haba am prăbălit noi, cii doi bătrîni cu ispitiri mai bogate să-l astîmpărăm cu voarbe molcome, parcă am fi aruncat oloi pă foc. Ce să vă spun, noi numa am stat și ne-am uitat unu la altu, și nu ne-o vinit să credem că cineva turna așe să-i urască pă tăt doctorii, fără ca să facă dăschilnire întră om și om.

Cînd apoi, dă la o vreme, m-o reușit să-l întreb că dară dîrce atîta pizmă pă capu doctorilor, atunci meșteru nost o-nceput o altă poveste, bunăuară că cum o păfît iel cu on doctor julan, care așe i-o scos jumătate stomacu că numa-numa n-o trecut pă ciie lume, în vreme ce nici n-ar fi trăbuit să fie operat, da' d-aceie o pus în jeb bancuta dă zece mii...

La una ca asta n-am avut ce să-i mai spun atunci, da-l înștiințez pă cale asta că și mie m-or făcut pînă amu mai multe operații, tăt doctori cinstiț, lor le pot mulțami cel pușin zece ani dă viață, și nu-m bănuie că și io le-am dat în sâmn dă mulămire cîte-o bancută: io așe am rămas cu sufletu împăcat!

Vă dorește sănătate cît mai bună și numa bine:

Ion Podaru
pensionar

METAMORFOZĂ

– Lino, zice domnul, întinzînd slujnicei o piesă de cinci lei, eu te-am sunat. Na, du-te la tutungerie... Știi unde e tutungeria?

Lina se gîndește. Nu prea știe. Domnul explică:

– În tîrg... peste drum de cofetăria aia marea...

Lina și-a adus aminte și face „Aha...!”

– Să te duci acolo și să-mi cumperi un pachet de țigări Intim-club. In-tim-club.

Și fiindcă Lina abia de trei zile e venită de la țară, domnul o întreabă:

– O să ții minte, ori să-ți scriu pe hîrtie?

Dar Lina vrea să dovedească domnului că e fată deșteaptă. Nu primește să-i scrie.

– Las' că țin minte. Zic pînă acolo: intinclud.

Și se duce în odaia slugilor să-și puie basmauă în cap, că nu face să se ducă în tîrg cu capul gol. Pe cînd se gîtește în oglindă, îi pare rău că n-a îndrăznit să ceară cocoanei să-i dea șapte lei din leafă, ca să-și ia o pereche de pantofi... dar mîine dimineață neapărat o să-i ceară... șade rău cu picioarele goale... jupîneasă la boieri... șapte lei nu e lucru mare...

Și Lina pleacă zicînd pînă la poartă:

„Intinplug... intinplug... intinplug...”

Cînd deschide poarta, dă cu ochii de un cal bălan, care de vreo două zile umblă singur de pripas p-aici pe uliță. Ieri, fiind poarta deschisă, a intrat în grădină și s-a supărat domnul foc, că i-a stricat niște flori.

– „Al cui naibii o fi?” se gîndește Lina, uitîndu-se în dreapta și în stînga, și nevăzînd pe nimeni, pune mîna pe o piatră, și-l gonește:

– Dii! Gloabă, mînca-te-ar lupii!

Apoi, după ce calul s-a depărtat, se-ntoarce și o pornește spre tîrg, zicînd cu grijă, ca să nu uite:

„Intimpliu... intimpliu... intimpliu...”

În colțul uliței, la Mihăiescu, lucrează niște zidari la soclul casei. Unul dintre ei, văzînd-o trecînd, îi zice cu bunătate, făcînd cu ochiul tovarășilor:

– Dragă, ți s-a descheiat pantoful.

E de crezut că Lina ar fi primit mai bucuroș o palmă, decît această batjocură, care o arde la inimă. Așa se explică violența răspunsului ei, din care nu se poate transcrie decît sfîrșitul:

– ...bată-te Dumnezeu de pîrlit, că nu-ți vezi de treabă!

Dar aducîndu-și aminte de țigările domnului, pe cînd zidarii rîd de se prăpădesc, Lina grăbește pasul, zicînd mereu în gînd:

„Iplintiu... Iplintiu... Iplintiu...”

Cînd să treacă prin dreptul hanului lui Tașcu, iese în goana mare din gang, fără veste, un poșalion mînat de un băietan. Ca prin minune scapă Lina necălcată, și tot băiatul întîi cu gura mare:

– Chioara naibii!

N-are dreptate Lina să se indigneze? Cum era să vadă ea prin zid că iese el prin gang? Așa se iese din gang? În goana mare?

– Ptiu! Trăsni-te-ar Dumnezeu și Maica Precista de nebun! Zice ea ca încheiere și pleacă explicînd unei femei cum era cît p-aci s-o omoare.

Femeia povestește că tocmai, dar tocmai așa i s-a întîmplat și ei săptămîna trecută, „tot cu ticălosul ăsta de băiat”, ba încă ea de spaimă a scăpat din mînă un clondir care s-a făcut țandări, că și pe madama lui Iosif tinichigul era s-o omoare într-o zi...

Iacă și tutungeria. Lina, care în tot timpul cît i-a povestit femeia pățania ei și a lui madam Iosif, n-a încetat de a repeta în gînd cu mare sfințenie numele țigărilor, intră cu încredere și, întinzînd piesa de 5 lei, cere deslușit:

– Să-mi dai un pachet de tutun iflingiu.

– De care? Întreabă tutungiul întinzînd urechea peste teighea.

Lina, văzîndu-l bătrîn, crede că e și surd și-i strigă:

– Tutun inlingiu.

Tutungiul se uită la ea cu băgare de seamă. Nu cumva e nebună?

Apoi îi împinge piesa îndărăt:

– Nu se găsește.

Dar Lina stăruie, și, crezînd că tot n-a priceput, îi silabisește răcnind:

– Tu-tun i-flin-giu.

Tutungiul, scos din răbdări, strigă și el:

– N-auzi că nu e ? Ieși afară! Ce ți pi așa?

Lina se întoarce repede acasă pe altă uliță, ca să nu mai dea ochi cu zidarii. Ajunsă în odaie, întinde banii și zice domnului cu un accent de mare părere de rău:

– Nu mai are.

– Cum nu mai are? Întreabă domnul mirat. Cum ai cerut?

– Așa cum mi-ai spus dumneata: tutun aflangiu.

Ion Alexandru Brătescu-Voinești
**Ion Alexandru
Brătescu-Voinești**
(1868–1946)

Opera literară a lui Brătescu-Voinești este în mare parte o amplă confesiune, o evocare a vieții trăite, însoțită de comentarii și meditații, o pledoarie bogată, întemeiată pe experiența proprie. Fondul ei principal s-a constituit din episoadele memorabile ale copilăriei, adolescenței și tinereții.

Născut la Tîrgoviște la 1 ianuarie 1868, scriitorul se trage dintr-o familie cu vechi rădăcini în istorie și cu bogate preocupări artistice, în domeniul literaturii, dar mai ales în acel al muzicii. Ca urmare, mai mulți dintre eroii săi vor cultiva cu pasiune muzica. Anii petrecuți la Tîrgoviște, unde a urmat școala primară, și la conacul părintesc de la Brătești, i-au hrănit amintirile cu personaje sensibile, gingașe și cu întîmplări pline cu tîlc moral, transformate mai tîrziu în substanța multora din schițe și nuvele. În acest context, problematica socială e dezbătută nu direct, ci în limita zguduiriilor și dramelor morale pe care le declanșează. În multe din scrierile sale, mediul, împrejurările, acțiunea și brutalitatea condiției sociale determină energic soarta eroilor săi, nimicînd ființele curate, distrugînd sentimentele, sensibilitatea, chiar viața acestora. Autorul a detașat în așa măsură drama individuală a eroilor săi de destinul clasei lor, încît ei își pierd apartenența socială și apar cititorului numai, sau aproape numai, ca simboluri ale nefericirii umane. La astfel de eroi, dramele sînt declanșate în principal de natura lor interioară, de conformația psihică, de poziția lor față de alte categorii sufletești etern umane, cu valabilitate foarte largă. Pentru mulți eroi, adaptarea e înțeleasă ca o capitulare față de normele unui mediu înconjurător corupt, ca o deformare a specificului uman.

„Un mare artist, un superb cizelator, un delicat povestitor, înțelept și duios. Creația sa artistică se caracterizează prin discreție, simplitate, gingășie firească. Între om și operă e un echilibru cum nu se întîlnește decît la marii clasici.”

(L. Rebreanu)

„Aprig în observații, decis în sentimente, d-ta ai fost expresia cea mai înaltă și mai pură a generației noastre, critică și lîrică în același timp.”

(G. Ibrăileanu)

„D-ta n-ai putea trăi din scris, ai să scrii foarte puțin, pentru că începi cu ce sfîrșește de obicei un scriitor, cu amintiri.”

(T. Maiorescu)

Toamna anului 1983 a adus o schimbare însemnată în conducerea Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria: la cel de-al VI-lea congres al organului nostru obștesc (12 noiembrie 1983), într-o atmosferă extrem de agitată, *Petru Silaghi* – după un sfert de veac de conducere autocrată – a fost detronat. În funcția de secretar general al Uniunii a fost ales *Gheorghe Marc*, act prin care aflat șansa, cât și speranța într-o activitate prosperă a crescut în mod considerabil. Printre primele sale inițiative de tip inovativ, noua conducere a solicitat sprijin „concret” (și) din partea Prezidiului: spre a întocmi un plan de muncă cât mai bogat, (în formă și conținut), membrii Prezidiului au fost rugați să înainteze, în scris, proiecte de acțiuni realizabile în anul ce urma.

Ca răspuns la această solicitare și eu – o dată în calitate de redactor-șef al săptămânalului românesc, apoi și ca coordonator al activităților etno-folclorice

„O inițiativă reușită” – care n-a prins rădăcini

Ziua folclorului românesc

„În practica Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria sînt tot mai frecvente inițiativele și acțiunile pornite cu scopul păstrării și cultivării tradițiilor populare progresiste. Căutarea a noi forme și căi a fost marcată recent de organizarea la Giula a unei zile destinate folclorului românesc sau și mai precis ar fi să zi-

cem: o zi închinată cercetărilor și rezultatelor obținute în etnografie, ca știință a urmăririi evoluției culturii materiale și spirituale a etnicului nostru, a legăturilor cultural-istorice interetnice, a particularităților modului său de viață ș.a.m.d.” (Foaia noastră, nr. 49, 7 decembrie 1984, p. 1)

Ioan Sz. Kiss povestește...

noastre, legături cultural-istorice interetnice, documentarea prin obiecte și fotografii a particularităților modului nostru de viață de odinioară etc. – a avut loc în sălile liceului românesc la data de 30 noiembrie 1984, cu un program supraîncărcat. Iată ordinea (dinainte stabilită și anunțată) după care s-a desfășurat evenimentul inaugural:

Cuvînt de deschidere, rostit de către *Gheorghe Marc*, dînsul vorbind „despre necesitatea cunoașterii cît mai profunde a trecutului nostru istoric, a moravurilor și a trăsăturilor specifice neamului nostru, informații prin care se poate întări conștiința de naționalitate a cetățenilor maghiari de naționalitate română din patria noastră” ș.a.m.d.

Comunicări științifice, la care și-au dat concursul: *dr. Bencsik János*, director al Muzeului „Erkel” din Giula, muzeolog și cercetător științific al culturii noastre materiale s-a ocupat cu cîteva aspecte specifice ale traiului românilor și unguirilor din Săcal; *dr. Dankó Imre*, fostul director al Muzeului „Déry” din Debrecin, bun cunoscător al întregii culturi populare din județele Bichiș și Bihor

s-a angajat să analizeze unele aspecte ale culturii materiale de pe meleagurile bihorene; *dr. Eperjessy Ernő*, colaborator principal al Secției pentru naționalități din Ministerul Culturii, însărcinat și cu îndrumarea și supravegherea activităților etno-istorice ale minorităților din țară a făcut o succintă prezentare a cercetărilor de pînă la data respectivă, sesizînd totatunci și rolul și importanța acestor cercetări în viața socială și culturală a etniilor din Ungaria; *dr. Kovács Ágnes*, renumită cercetătoare științifică, specialistă în domeniul basmului popular mondial, care, pe lîngă faptul că a prezentat o amplă comunicare privind numeroasele publicații de povești românești, a purtat un dialog direct cu doi dintre povestitorii atunci încă activi, fiind vorba de *Teodor Șimonca* și de *Ioan Sz. Kiss* seniorul, prezenți și dînsii la simpozionul menționat.

„De la Coresi...”

Vernisajul unei expoziții documentare, avînd ca titlu „De la Coresi la Calendarul nostru”, prezentare de obiecte de artă populară și documente tipărite din fondul nostru „folcloric”, material autentic, colecționat și frumos aranjat în vitrine de către angajații etnografi ai Muzeului „Munkácsy” din reședința județeană, cuvîntul de deschidere fiind rostit de directorul liceului-gazdă, *Ion Budai*, dînsul apelînd la acele impresii personale pe care le-a stîmînit momentul cînd s-a văzut față-n față cu documentele vieții noastre din trecutul nu prea îndepărtat și a subliniat importanța acestora în educarea spirituală a tineretului școlar.

Prezentări și autopre-

zentări ale unor etnografi și informatorii lor, cu prilejul cărora *dr. Kovács Ágnes*, cu ajutorul unui film pe peliculă video l-a evocat pe *Vasile Gurzău*, vestitul povestitor miche-

Publicul ascultă...

rechen, și l-a pus „la povește în grai viu” pe chitighăzeanul *Teodor Șimonca*, după care a urmat *Ioan Sz. Kiss* din Bedeu, cu „poveșile lui fără capăt”, ca în fine, după semnatarul acestei evocări, și *Emilia Martin* să stea de vorbă cu cîteva păstrători de tradiții

cuvîntului dat, incapacitatea de a recunoaște meritele altora sînt doar cîteva din motivele care m-au determinat ca, din forțe proprii, să nu duc mai departe lucrul început, pe de altă parte, pe undeva doream să sper că Uniunea, de aici încolo, își va vedea de treabă și fără aportul meu personal. Am greșit. Din păcate, nu pentru prima dată.

Altminteri, nepăsarea autorităților competente se reflectă și în alocuțiunea rostită în cadrul Consiliului General al Uniunii, cînd mi-am permis să reproșez că „în Raportul Uniunii s-a făcut doar o scurtă referire... „la Ziua folclorului românesc, ca apoi să-i avertizez pe cei competenți că „Aceste zile trebuie ținute cel puțin din doi în doi ani...” (Fn. 8 februarie 1985, p. 3) Nu s-au ținut. Ca urmare, deși inițiativa a fost încununată de succes, ea n-a prins rădăcini. Poate, vreodată, careva dintre organele actualmente competente își va da seama de rostul adevărat al unor asemenea încercări...

Al. Hoțopan

Dr. Bencsik János „cuvîntează”...

de pe acele vremuri – am întocmit o listă destul de cuprinzătoare, vizînd ideile mele cu privire la o adevărată reînnoire de proporții a muncii Uniunii. Printre cele așternute pe hîrtie (și apoi acceptate de Prezidiu) a figurat și propunerea de a organiza o așa-zisă zi a folclorului românesc.

Inițiativă reușită

Ziua închinată folclorului românesc din țară – cercetări și rezultate obținute în domeniul urmăririi evoluției culturii materiale și spirituale a etniei

Petre Purece explică...

din Chitighaz, în frunte cu însușitorul *Petre Purece*, toți aceștia angajîndu-se și la prezentarea unor secvențe din repertoriul lor multicolor, ca de pildă „Turca”, „Colindatul” sau „Umblatu cu hidede”.

Fotbal

Dacă spectatorii continuă ostilitatea cu câțiva jucători

Adrian Ilie avertizează că nu mai vine la Națională

Atacantul român de la Valencia a rămas indignat în urma comportamentului galeriei române din timpul partidei cu Georgia. Este cunoscut faptul că tricolorii, mai bine de un deceniu își joacă meciurile de acasă pe Stadionul Steaua din Ghencea, teren care corespunde tuturor cerințelor internaționale și este construit în stil englezesc, spectatorii fiind așezați în imediata apropiere a gazonului. Naționala și-a ales acest stadion și din cauza atmosferei infernale, pe care o pot crea fanii ei, în caz dacă se ocupă cu susținerea propriei echipe și nu cu huiduirea acelor jucători care provin din alte cluburi decât Steaua București. Pe Adrian Ilie l-a contactat prin telefon cel mai mare cotidian sportiv din România, ProSport, în paginile cărui „Cobra” s-a arătat în continuare extrem de nemulțumit de atitudinea ostilă a publicului față de unii jucători: „Nu se poate ca rivalitățile dintre cluburi să se verse asupra echipei naționale. E inadmisibil. Și în Spania sînt rivalități. Dușmănia dintre Real Madrid și Barcelona e celebră, dar nici un jucător de la Barcelona n-ar păți pe „Bernabeu”, la un meci al echipei naționale, ce au pățit unii jucători de la noi. E incredibil ca un fotbalist ca Mutu să fie fluierat din primul minut doar pentru că a fost odată la Dinamo. Sau Pancu, parcă el are vreo vină că e chemat la națională”, a comentat Ilie. „Aștia sîntem noi, românii! Ce să facem, nu ne putem schimba! Mai bine jucăm ambele manșe din baraj în Slovenia, decît să venim cu un rezultat bun în tur și să fim iar fluierați. Mai bine așa. Măcar acolo, dacă ne fluieră, ne mobilizăm”. Deși ca fost jucător al Stelei n-a avut niciodată probleme în Ghen-

cea, Ilie admite că după aceste declarații s-ar putea să aibă: „Foarte bine. Următorul pas ar fi să nu mai vin. Și ca mine or să facă și ceilalți. Să vedem, atunci cum va fi? Publicul trebuie să ne ajute, nu să ne timoreze”. - a comentat comportamentul suporterilor români Adi Ilie, în gazeta ProSport. Adevărul este că probabil nici fanii steliști n-ar mai fi huiduit, dacă numeroșii internaționali, convocați din cluburile românești pentru meciul cu Georgia, ar fi arătat un joc convingător. Cel mai cunoscutul atacant român merită însă o indiscutabilă laudă pentru atitudinea plină de sportivitate, cu care a venit în apărarea colegilor săi.

Din preajma naționalei se aude tot mai des zvonul că mijlocușul Costel Gâlcă de la Villareal, se arată disponibil de a reveni sub tricolor. Varianta Gâlcă s-a adus în discuție, după ce în ultimul meci nu a putut juca pe postul de mijlocuș închizător nici Paul Codrea,

nici Ioan Ovidiu Sabău. Oricum, Gâlcă a accentuat în mai multe ziare românești că el niciodată nu a declarat că renunță pentru totdeauna la tricoul Naționalei, neînțelegerile lui au fost numai cu Bôlôni. Adrian Ilie este unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Gâlcă, care în presa românească l-a luat în apărare, înlesnindu-i calea revenirii în formația reprezentativă: „El a avut diferendul ăla cu Bôlôni, dar acum Bôlôni nu mai e antrenor, deci n-ar fi nici o problemă ca el să fie iar convocat. Bineînțeles, dacă antrenorii ar considera că e nevoie de serviciile lui”. Probabil că tocmai viitorul apropiat va decide dacă este nevoie de „Costellino”, cum este poreclit în Spania „eterna promisiune” a fotbalului românesc, care în națională aproape că niciodată nu și-a putut arăta adevărata valoare, valoarea care în Spania l-a făcut să devină unul dintre cei mai bine cotați mijlocuși.

Ștefan Crăsta

Atletism

Trei românce sînt nominalizate la titlul de cea mai bună atletă europeană a anului

În mijloc: Violeta Beclea-Szekely

Lidia Șimon, Violeta Beclea-Szekely și Gabriela Szabo au fost nominalizate de Federația Europeană de Atletism (EAA) pentru titlul de cea mai bună atletă din Europa în anul 2001, informează AFP.

În acest an, Lidia Șimon a câștigat, la Edmonton, titlul mondial în proba de maraton, iar Gabriela Szabo a devenit campioană mondială la 1500 metri. Violeta Beclea a câștigat circuitul Golden League și a obținut medalia de argint în proba de 1500 metri la Campionatele Mondiale de la Edmonton.

Pentru al treilea an consecutiv, atletul și atleta anului în Europa vor fi desemnați pe baza voturilor primite de Federația Europeană de Atletism pe site-ul www.eaa-athletics.ch. Data limită pentru primirea voturilor este 15 decembrie.

Mediafax

Formula 1

Noul record al lui Schumi, pilotul de neînfrînt

În ziua de duminică, 14 octombrie, la Suzuka (Japonia) s-a desfășurat ultima etapă a campionatului F1 din anul 2001. Deși Michael Schumacher câștigase titlul de campion încă în august, pe Hungaroring, de atunci nu s-a oprit și a continuat să adune puncte victorioase pînă la ultimul tur. La fel, Schumacher a realizat pe parcurs și mai multe recorduri: a câștigat cele mai multe competiții - 53 (față de Alain Prost, cu 51), a adunat cele mai multe puncte - 801 (față de Alain Prost, cu 798).

Duminica trecută, imediat după start, M. Schumacher și-a păstrat poziția, urmat fiind de Montoya, Ralf Schumacher, Fisichella, Barrichello, Häkkinen și Coulthard. Startul nu a produs prea mari surprize, cu doar cîteva ciocniri neînsemnate. Imediat din prima rundă, Barrichello l-a depășit pe R. Schumacher, dar a început și atacul lui Montoya. Tînărul columbian, deși începător în F1, a reușit să adune în acest an 31 de puncte, dovadă că are ce căuta în această elită. Cu siguranță vom mai auzi și citi încă multe despre acest pilot. În runda a 6-a, monstrul lui Räikkönen a alunecat pe patul de nisip, ciocnindu-se puternic cu Alesi. În consecință, amîndoi au fost nevoiți să abandoneze competiția, fiind eliminați din concurs. După cîteva clipe îngrozitoare, publicul s-a putut liniști, cînd Alesi, pentru care aceasta a

fost ultima competiție, i-a întins mîna prietenește lui Räikkönen și amîndoi s-au retras împreună în boxele lor. În continuare, ca un superlativ de fair play, Alesi, ca despărțire demnă, a intrat în centrul tehnic Jordan, mulțumind echipei tehnice pentru ajutor. În continuare, întrecerea s-a desfășurat mai degrabă între piloții de frunte: frații Schumacher, Montoya, Barrichello, Häkkinen, Coulthard, care cu toții s-au mai străduit printr-o ultimă sforțare, pentru a mai aduna puncte. În runda 48, Häkkinen îl lasă pe coechipierul său Coulthard să-l depășească, pentru un punctaj mai bun, el, Häkkinen urmînd să întrerupă în anul viitor competițiile.

La acest concurs, Montoya a fost cel mai rapid pilot, cu viteza-record de 217,574 km/h, în runda 46. Au trebuit să abandoneze competiția piloții: Alesi, Räikkönen, Irvine, Enge, De la Rosa, Fisichello.

Schimbările din sezonul următor, de pe acum par definitive: M. Häkkinen și Alesi nu vor mai porni. E nesigură soarta piloților Frentzen, Enge, Bembold și Young. Mai mulți piloți tineri: Sato Takuma, Felipe Masso, Mika Salo, Allan McNish se pregătesc să intre la F1. În această cunoștință de cauză putem spera că și stagiunea viitoare a competiției de Formula 1 va fi scutită de accidente tragice și va oferi spectatorilor momente la fel de palpitantă ca în acest an. MIC

Clasamentul final al piloților din sezonul 2001

1. M. Schumacher 123 p.	10. Trulli 9 p.
2. D. Coulthard 65 p.	11. Fisichella 8 p.
3. R. Barrichello 56 p.	12. Irvine 7 p.
4. R. Schumacher 49 p.	13. Frentzen 6 p.
5. M. Häkkinen 37 p.	14. Alesi 6 p.
6. J. P. Montoya 31 p.	15. Panis 5 p.
7. Heidfeld 13 p.	16. De la Rosa 3 p.
8. Villeneuve 12 p.	17. Button 2 p.
9. Räikkönen 9 p.	18. Verstappen 1 p.

Ultimele rezultate ale echipelor de fotbal
(13-14 octombrie)

Campionat național divizia II.	
Baktalórántházi SE—Giula Termal	4-2
Campionat național divizia III.	
Leta Mare—Mád	3-2
Campionat județean divizia I.	
Füzesgyarmati SK—Bătania TK	2-5
Micherechi SE—Mezőhegyesi SE	0-0
Campionat județean divizia II.	
Dobozi SE—Aletea SE	1-2
Chitighaz SE—Békésszentandrás SE	0-4
Campionat județean divizia III.	
Gerendás—Leucușhaz	3-2
Aletea II.—Csabacsüd	2-2

Următoarele meciuri de fotbal

21 octombrie (duminică)	
Giula Termal—FC Seghedin	14.30
Firmabesenyő—Leta Mare	14.00
Bătania TK—Micherechi SE	14.30
Aletea SE—Sarkadkereszturi SE	14.30
Giula Köröstarj MSE—Chitighaz SE	14.30
Leucușhaz—Aletea II.	14.30

ROMÂNIA

Luni 22 octombrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.30 Bravo, Bravissimo (R) 9.00 Surprize, surprize 11.30 Știrile de sâmbătă asta (R) 12.00 Telediclopedia (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Destinul unei națiuni 14.00 Pro Patria 15.00 Cronica 16.30 Interes general 17.30 Serial. Șapte zile 18.15 Știri 18.35 Serial. George și Leo 19.00 Jurnal 19.30 Iartă-mă! 20.30 Serial. Niciodată nu e prea târziu! 21.30 Talk Show 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Documentar 23.50 Marele Jazz 0.50 Jurnal (R) 1.20 De luni, pînă duminică (R) 2.00 Iartă-mă! (R) 3.05 O vedetă populară (R) 3.55 Talk Show (R) 4.55 Muzica e viața mea (R).

Marti 23 octombrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.25 Serial (R) Șapte zile 8.10 Iartă-mă! (R) 9.10 Serial (R) Niciodată nu e prea târziu! 10.00 TVR Timișoara 12.00 Ora G (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Puncte cardinale 14.00 Talk Show (R) 15.00 Cronica 16.00 Feminin 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial. (R) Șapte zile 18.15 Știri 18.35 Serial. George și Leo 19.00 Jurnal 19.30 Film. Războiul 21.05 Amprente 21.20 Frontal 22.20 Jurnalul de noapte 22.50 Lumea dansului 23.50 Feminin (R) 0.35 Jurnal (R). 1.05 Interes general (R) 2.05 Film. Suspecții 3.45 Amprente (R) 4.00 Frontal (R) 5.00 Garantat 100% (R).

Miercuri 24 octombrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.30 Serial. Șapte zile 8.15 Film. Războiul (R) 9.45 Amprente (R) 10.00 TVR Cluj 12.00 Garantat 100% (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Oameni ca noi 14.00 Bucuriile muzicii 15.00 Panorama 16.00 Medicina pentru toți 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial. Șapte zile 18.15 Știri 18.35 Serial. George și Leo 19.00 Jurnal 19.30 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Escu... 20.30 Cu ochii'n 4. 21.30 Recurs la morală 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Profesioniști 24.00 Documentar (R) 0.45 Jurnal (R) 1.15 Medicina pentru toți! (R) 2.00 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Escu... (R) 3.00 Cu ochii'n 4. (R) 4.00 Recurs la morală (R) 5.00 Bucuriile muzicii (R).

Joi 25 octombrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.15 Serial. Șapte zile (R) 8.00 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Eșu... (R) 9.00 Cu ochii'n 4. 10.00 TVR Iași 12.00 Muzica e viața mea! (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Tribuna partidelor parlamentare 14.00 Documentar (R) 14.45 Emisiune culturală 15.30 Panorama 16.00 Vino să vezi! 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial. Șapte zile 18.15 Știri 18.35 Serial. George și Leo 19.00 Jurnal 19.30 Film. Mizerabili 21.15 Reflecții rutiere 21.30 Festivalul Internațional Darcle, Brăila 2001 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Festivalul Internațional 24.30 Infomania 0.30 Jurnal (R) 1.00 Reflecții rutiere (R) 1.15 Drepturile omului (R) 2.15 Film. Suspecții 3.55 Infomania (R) 4.55 Marele Jazz (R).

Vineri 26 octombrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.20 Serial. (R) Șapte zile 8.05 Film. (R) Mizerabili 9.45 Reflecții rutiere (R) 10.00 TVR Craiova 12.00 Recurs la morală (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Drepturile omului 14.30 Convietații 16.00 Baywatch Hawaii 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial. Șapte zile 18.15 Știri 18.35 România politică 19.00 Jurnal 19.30 Ploaia de stele 21.00 Știrile de sâmbătă asta 21.30 Serial. Amy 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Film. Babilon în Brooklyn 0.30 Jurnal (R) 1.05 Profesioniști (R) 2.05 Ploaia de stele (R) 3.35 Lumea dansului (R) 4.35 Auto Club (R) 5.25 Știrile de sâmbătă asta (R).

Sâmbătă 27 octombrie

6.00 Ceasul deșteptător 7.00 Desene animate 7.50 Garajul lui Ziggy 9.15 Sfântul Dimitrie Cel Nou 11.00 O vedetă populară 11.45 Debut 50 plus 12.45 Jurnalul de prânz 13.00 Garantat 100% 14.00 Ora G 15.00 Telediclopedia 16.00 Fotbal: Național - Farul 18.00 Muzica e viața mea! 19.00 Jurnal 19.25 Agenda Europeană 19.30 Surprize, surprize... 22.00 Jurnalul de noapte 22.15 Telediclopedia. Puterea exploziei 24.00 Garantat 100% 1.00 Jurnalul de noapte 1.30 Fotbal (R) 3.15 Debut 50 plus (R) 4.15 Auto Club (R) 5.00 Telediclopedia (R).

Duminică 28 octombrie

6.00 Universul credinței! 8.00 Desene animate 8.30 Serial. Zorro 9.30 Viața satului 11.00 Tezaur folcloric 12.00 De luni pînă duminică 12.45 Jurnalul de prânz 13.00 Adevărul despre moartea lui Hitler 14.00 Fotbal 16.15 Aromă de duminică! 16.30 Bravo, Bravissimo! 18.00 Dosarele roșii 19.00 Jurnal 19.30 Ghici cine vine la tine? 20.30 Film. 22.25 Jurnalul de noapte 22.40 Minutul 91. 0.10 Ghici cine vine la tine? (R) 1.10 Jurnal (R) 1.40 Fotbal (R) 3.30 Puncte cardinale (R) 4.00 Tezaur folcloric (R) 5.00 Ora G (R).

TVR

Luni 22 octombrie

6.00 Ferma (R) 7.00 Cronici votive (R) 7.30 Cafeaua de dimineață 8.30 Serial. Tribul 9.00 Serial (R). Extraterestri în familie 9.30 Serial (R). Sparky, roboțelul 10.00 Știri 10.05 D'ale lu' Mitică (R) 11.05 Târă pe piatră (R) 11.35 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți împreună 15.15 Oprirea obligatorie 15.30 Răscruți 16.00 Patrimoniul 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 Camera de gardă 17.30 Știri 17.35 Paleta 18.05 Sculpturi 18.40 Serial. Drumul spre Avonlea 19.30 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.00 Puls 2001 20.30 Reforma la bani mărnuți 21.00 Telediclopedia 21.30 Teatrul TV prezintă: Vlaicu Vodă 23.05 Serial (R). Bine, dragă! 23.30 Serial (R). Băieți buni, băieți răi 0.15 Eroul meu 1.00 Paleta 1.30 Sculpturi (R) 1.45 Serial (R). Drumul spre Avonlea 2.35 Telediclopedia 3.05 Vlaicu Vodă (R) 4.40 Secretele balenelor (R) 5.25 TVM Mesager.

Marti 23 octombrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribul 9.00 Documentar 9.25 On line (R) 10.00 Știri 10.05 Documentar (R) 11.05 Afaceri la cheie (R) 11.35 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți împreună 15.00 Tribuna partidelor parlamentare 15.30 Puls 2001 (R) 16.00 Spectacolul lumii 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 E dreptul tău! 17.30 Știri 17.35 Cinematograf o istorie vie 18.20 Desene animate 18.45 Serial. Drumul spre Avonlea 19.40 Serial (R) Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Telediclopedia 21.30 Film. Ciuleandra 23.30 Patrimoniul (R) 24.00 Cinematograf o istorie vie (R) 0.45 E dreptul tău! 1.15 Serial (R). Drumul spre Avonlea 2.10 Telediclopedia (R) 2.40 Supranaturalul (R) 3.50 Film (R). Ciuleandra 5.25 TVM Mesager.

Miercuri 24 octombrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribul 9.00 Lumea lui Chi-Chi-Chi (R) 9.45 Video-clipuri 9.55 Știri 10.00 Bărbați, la cratiță (R) 10.45 Alea cu Ghimpi (R) 11.00 Camera de gardă (R) 11.30 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți împreună 15.00 Reforma la bani mărnuți (R) 15.30 Sport plus 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 Mit și istorie 17.30 Știri 17.35 Documentar 18.00 Pe urmele dragonului 18.30 Fețe (R) 18.45 Serial. Drumul spre Avonlea 19.40 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Telediclopedia 21.30 Cinematograf o istorie vie 23.05 Remix 0.05 Documentar (R) 0.30 Pe urmele dragonului (R) 1.00 Serial (R). Drumul spre Avonlea 1.50 Telediclopedia (R) 2.35 Supranaturalul (R) 3.25 Telediclopedia, dragostea mea! 4.25 Vom mai vedea (R) 5.25 TVM Mesager.

Joi 25 octombrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate (R) 8.30 Serial. Tribul 9.00 Prietenii lui Pitocot (R) 9.45 Video-clipuri 9.55 Știri 10.00 Tradiții (R) 10.30 Medalion de interpret (R) 11.00 Călătorind prin țară (R) 11.30 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți împreună 15.00 Tribuna partidelor parlamentare 15.30 Din coasta Evei 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 Afaceri la cheie 17.30 Știri 17.35 Documentar 18.30 Alea cu Ghimpi (R) 18.45 Serial. Drumul spre Avonlea 19.40 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Telediclopedia 21.30 Film. Adevăruri ascunse 23.05 Sport plus (R) 0.05 Sex și cenzură (R) 1.05 Serial (R). Drumul spre Avonlea 2.00 Telediclopedia (R) 2.30 Supranaturalul (R) 3.20 Puls 2001 (R) 3.50 Film (R). Adevăruri ascunse 5.25 TVM Mesager.

Vineri 26 octombrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribul 9.00 Paradisul de lângă noi (R) 9.30 Veni, Video, Vicii (R) 9.50 Știri 10.00 Din coasta Evei (R) 11.00 Mit și istorie (R) 11.30 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Remix (R) 15.15 Fețe (R) 15.30 Magazin pentru tineret 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 [Jara de piatră] 17.30 Știri 17.40 Documentar 18.40 Serial. Drumul spre Avonlea 19.30 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.00 D'ale lu' Mitică 21.00 Telediclopedia 21.30 Film. Grădina iadului 23.15 Pop Club Magazin 0.15 Documentar 1.20 Serial (R) Drumul spre Avonlea 2.10 Reforma la bani mărnuți (R) 2.40 Telediclopedia 3.10 Afaceri la cheie (R) 3.40 Răscruți (R) 4.10 Oprirea obligatorie (R) 4.25 Pop Club (R) 5.25 TVM Mesager.

Sâmbătă 27 octombrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Veni, Video, Vicii 7.10 On line 7.40 Arta apărării 8.10 Desene animate (R) 9.30 Arca lui Noe 10.00 Lumea lui Chi-Chi-Chi 10.45 Serial. Magicianul 11.10 Serial. Sparky, roboțelul 11.40 Serial. Avocați și asociați 12.35 Atlas 13.10 Planeta singuratică 14.00 Știri 14.05 Bărbați, la cratiță! 14.50 Fețe 15.10 Serial. Băieți buni, băieți răi 16.05 Serial. Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 16.30 Serial. Parohia din Dibley 17.00 Călătorind prin țară 17.30 Serial. Bine, dragă! 18.00 Serial. Eroul meu 18.30 Film. Micuța Fadette 20.00 Serial. Secretele doamnei Bradley 21.00 Știri 21.05 Serial. Primul val 21.50 Despre viață și sex 22.35 Film (R) Grădina iadului 0.20 Planeta singuratică (R) 1.10 Serial (R). Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 1.30 Serial (R). Secretele doamnei Bradley 2.25 Despre viață și sex (R) 3.10 Film (R). Micuța Fadette 4.40 Serial (R). Primul val 5.25 TVM Mesager.

Duminică 28 octombrie

6.00 Atlas (R) 6.30 Serial (R). Sparky, roboțelul 7.00 Serial (R). Extraterestri în familie 7.30 Tradiții 8.00 Medalion de interpret 8.30 Ferma 9.30 Cronici votive 10.00 Prietenii lui Pitocot 10.45 Serial. Magicianul 11.10 Serial. Sparky, roboțelul 11.40 Căței meserișii 12.05 Film. Barbie și povestea spărgătorului de nuci 13.20 Paradisul de lângă noi 13.50 Alea cu Ghimpi 14.05 Știri 14.10 Documentar 14.40 Serial. Scurte povestiri cinematografice 15.15 Serial. Băieți buni, băieți răi 16.05 Serial. Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 16.30 Serial. Parohia din Dibley 17.00 Spectacolul lumii 17.35 Serial. Bine, dragă! 18.00 Serial. E timpul să mă mărit 18.30 Film. O doamnă 20.05 Serial. Secretele doamnei Bradley 21.00 Știri 21.05 Film. Primul val 21.50 Film. Intrarea lui Valentino 23.20 Serial (R). Bine, dragă! 23.45 Serial (R). Barbie și povestea spărgătorului de nuci 1.00 Serial (R). Scurte povestiri cinematografice 1.35 Serial (R). Intrarea lui Valentino 3.10 Film (R) O doamnă 4.40 Serial (R) Primul val 5.25 TVM Mesager.

ÎN LIMBA MATERNA emisiune radiofonică în limba română

22 OCTOMBRIE, LUNI (redactor: Iulia Kaupert)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.00: Montaj de muzică populară – redactor: Gelu Stan din Timișoara 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.40: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Încheiere.

23 OCTOMBRIE, MARTI (redactor: Adam Bauer)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.45: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

24 OCTOMBRIE, MIERCURI (redactor: Petru Cîmpian)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.40: Sport – rubrica lui Adam Bauer 11.53: Avangarda „Ecranul nostru” 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

25 OCTOMBRIE, JOI (redactor: Monica Rocsin)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 11.00: „Cuvinte potrivite” – emisiune dialog de cultivare a limbii române 11.15: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.45: Nota săptămânii de Edda Illyés 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

26 OCTOMBRIE, VINERI (redactor: Eva Iova)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Revista presei „Foia românească” 10.52: Avangarda „Ecranul nostru” 11.00: Magazinul „De la 14 la 18 – liceenii” 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.40: Actualități la românii din Banatul Sîrbesc – relatează Cornel Mata din Virșet 11.50: Știri și curiozități din România – relatează Simona Pele din Timișoara 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

27 OCTOMBRIE, SÂMBĂTĂ (redactor: Iulia Kaupert)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40: Programul bisericilor ortodoxe și al adunărilor baptiste 14.50: Recomandări culturale 15.00: Party Time – magazin de muzică ușoară 15.30: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 15.58: Încheiere.

28 OCTOMBRIE, DUMINICĂ (redactor: Iulia Kaupert)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40–15.30: Retrospectiva săptămânii (spicuri din interviurile și reportajele difuzate pe parcursul săptămânii) 15.30: Emisiune religioasă ortodoxă 15.55: Încheiere.

(Nu răspundem pentru eventualele modificări în programele radio!)

În fiecare seară, între orele 19.00–19.30 se prezintă emisiunea românească, difuzată pe țară. Sumarul acesteia este compus din actualitățile zilei și reportaje, interviuri din viața comunității noastre, respectiv relatări din viața școlilor românești.

Emisiunea de seară, difuzată pe țară, pe lângă frecvențele de 66,29 MHz și 66,14 MHz, poate fi ascultată și pe unde locale occidentale, pe frecvențele locale ale studiourilor regionale.

Radio Calypso, Budapesta 873 kHz, Radio Debrețin 91,4 MHz, Radio Seghedin 93,1 MHz

Ecranul nostru

24 octombrie 2001 (m1 ora 13.25)
Reluare: 27 octombrie 2001 (m2 ora 10.25)

Programul prevăzut pentru săptămîna viitoare:

Emisiunea românească va prezenta un reportaj despre concursul „Tezaur românesc”, organizat de Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria pentru elevii școlilor noastre românești. În a doua parte a programului veți putea urmări un nou tablou de dansuri al Ansamblului Folcloric al Banatului din Timișoara, care încearcă să prelucraze tradițiile populare în formă nouă, accesibilă și actualei generații.

Realizator: Aurel Becan

Studioul de limbi LINGVA

pornește un curs de pregătire pentru examenul de grad mediu în limba română. Într-un număr limitat vă mai puteți prezenta la următoarea adresă:

Studioul de limbi Lingva

Giula
Bld. Béke 50/I
5700
Tel.: 06-20/94-75-570

Emisiunea în limba română

24 de ore din 24
pe 756 kHz

Internet: www.rri.ro

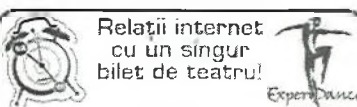
e-mail: ro@rri.ro

Tel./fax: 00401-3142118

ȚIGLĂ DE VÎNZARE

Vindem 700 de bucăți de țiglă la un preț convenabil.

Informații la adresa:
Micherechi, str. Rákóczi nr. 15.
sau la numărul de telefon: 66/277-263

În acțiunea comună a TiszaneT și Teatrul Național din Seghedin, dacă vă cumpărați un singur bilet la producția „1001 ani” de Experiance, primiți în cadou de la TiszaneT pachetul Wexker de 5 ore.

Bilete puteți procura: **Agentia Teatrului** Seghedin str. Kelemen nr. 7. tel.: (62) 554-713, **Serviciul Public TiszaneT** Seghedin str. Fekettes nr. 28. tel: (62) 424-624, **Magazinul Cora**

tiszaneT

FM 92,1 MHz STEREO RADIO VOCEA EVANGHELIEI ORADEA

3700 Oradea Str. Cuza Vodă nr. 85.
Tel. 59-430552, Fax: 59-427372
E-mail: inbox@rve.net
– muzică – știri locale și BBC – emisiuni pentru orice vîrstă
Ascultați RVE non stop și pe Internet la:
<http://www.rve.net>
TRANS WORLD RADIO – ROMÂNIA
(Radio Vocea Evangheliei pentru Europa)
AM 1548 KHz zilnic, ora 21.15–21.45

SW 31 și 49 m – vineri: 18.30–18.45 – sîmbătă: 18.00–18.45 – duminică: 18.30–18.45

Numia aletenii au făcut focul cu lemne și coceni

Toastul vecherdenilor

„Dincolo de aburi”

Juriul nu se poate influența!

Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria a organizat primul concurs de gătit. Manifestarea a avut loc la 13 octombrie, în curtea sediului reprezentăției pe țară, la care au participat echipe sosite din Aletea, Bătania, Cenadul Unguresc, Pocei, Giula, Vecherd, respectiv Arad. Cea mai populară mîncare a fost tocana la ceaun, care s-a gătit în mai multe variante, începînd din fudulii de cocoș pînă la carne de căprioară.

Sarcina juriului nu a fost ușoară, căci „este foarte greu să faci comparație între tocană de vită și cea gătită din ciuperci. Dacă toate echipele, de pildă s-ar fi angajat la pregătirea tocanei din carne de oaie, atunci și treaba mea ar fi fost cu mult mai simplă” – a mărturisit vestitul bucătar Ioan Brîndaș din Giula. Astfel toate echipele s-au clasat pe locul întîi. De altfel, adevăratul juriu s-a compus din cei aproape 80 de participanți care, după un pahar de țuică, au consumat cu poftă bună tocană, indiferent din ce a fost ea făcută.

Președintele autogovernării pe țară, Traian Cresta, s-a dovedit a fi priceput și în acest domeniu, avînd cel mai mare ceaun. El a gătit o tocaniță de oaie din care au putut gusta toți cei de față.

Organizatorii doresc ca acest concurs să se repete în fiecare an, totdeauna într-o altă localitate românească.

Text: Aurel Becan
Foto: Rita Ruja

Tocana la ceaun nu se amestecă cu lingura, ci se scutură

Poceiul a gătit „specialitatea casei”

Președintele și preotul atenți la micile secrete culinare ale „maestrului”

„Ce crezi, e destul de sărat?”